

ἐρωτικῶν ἀμφιλογία
ἢ
περὶ λιβελλοπράγμονος
μοναχοῦ

Χρῆστος Γιανναρᾶς

Ἐκδόσεις Δόμος — Ἀθήνα 1989

R 50

G

326

Χρήστου Γιανναρά
Ἑρωτικῶν ἀμφιλογία
ἢ
περὶ λιβελλοπράγμονος μοναχοῦ

Πρώτη ἔκδοση, Ἀθήνα 1989

ISBN 960-7217-13-6

© Ἑκδόσεις Δόμος

Στοιχειοθεσία: «Φοινίκη», Κωλέττη 15, Ἀθήνα
Φιλμογράφηση: Ἀφοὶ Πίνα, Σόλωνος 130, Ἀθήνα
Ἑκτύπωση: «Ὀλβος» ΕΠΕ, Νικομήδους 19, Ἀθήνα
Βιβλιοδεσία: Σ. Σγαρδέλης, Δερβενίων 42, Ἀθήνα

Ἑρωτικῶν ἀμφιλογία
ἢ
περὶ λιβελλοπράγμονος
μοναχοῦ

Χρήστος Γιανναράς

Ἑκδόσεις Δόμος - Ἀθήνα 1989

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ, Μαυρομυχάλη 16, 10680 Ἀθήνα
Τηλ. 3605532

A

Τρία χρόνια τώρα, άγιορείτης μοναχός έχει επιλέξει τὸ πρόσωπό μου ὡς στόχο βιαιότατης πολεμικῆς.

Εἴκοσιπέντε περίπου πολύστηλα δημοσιεύματα, με πηχιαίους τίτλους, σὲ θρησκευτικὲς καὶ κοσμικὲς ἑφημερίδες, καὶ ἐπανεκδόσεις τῶν δημοσιογραφημάτων σὲ βιβλία, εἶναι ἡ μέχρι στιγμῆς συγκομιδὴ τοῦ ἐπιθετικοῦ αὐτοῦ μένους.

Ἡ ἐπίθεση δὲν περιορίζεται σὲ πραγματικὰ ἢ φανταστικὰ θεωρητικὰ μου ἀτοπήματα, δὲν ἐξαντλεῖται στὸ θεολογικὸ ἐπίπεδο. Οἱ χαρακτηρισμοὶ ἀφοροῦν καὶ στὴν ἠθικὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ μου βίου, στὴ νοημοσύνη μου, στὴν κοινωνικὴ μου ἐντιμότητα, στὴν οἰκογενειακὴ μου πιστότητα.

Μοιάζει ἀπίστευτο, ὅχι μὲ τὰ μέτρα τῆς «διακριτικῆς» φιλαδελφίας καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ τῆς στοιχειώδους κοσμικῆς μετριοπάθειας. Ὅμως ὁ άγιορείτης μοναχός, ἐκτὸς ἀπὸ «αἰρετικό», μὲ καταγγέλλει δημόσια καὶ ὡς «φαῦλο», «ἀνῆθικο», «ἡλίθιο», «διαφθορέα», «φρενόληπτο», «ἀμπελοφιλόσοφο», «ψευτοθεολόγο», «θεομάχο», «παράφρονα», «ἀκόλαστο», «προαγωγὸ σὲ ἀκολασία», «διανοητικὰ ἀνώμαλο», «ἐρωτομανή».

Δημοσιεύει σενάρια για τὸν ἰδιωτικό μου βίο, γιὰ προγαμιαῖες καὶ ἐξώγαμες σχέσεις μου, δίχως νὰ ἐνδιαφέρεται ἂν αὐτὴ ἡ ἀνατριχιαστικὴ λασπολογία φτάνει καὶ στὰ χέρια τῶν παιδιῶν μου, τῶν μαθητῶν μου, ἂν σπλώνει ἀνεπανόρθωτα τὴν κοινωνικὴ τιμὴ τῆς συζύγου καὶ τῶν οἰκείων μου.

Τὰ δημοσιεύματά του, σὲ κάθε παράγραφο, βρίθουν ἀπὸ χαρακτηρισμούς, ὅπως:

«ὁ δυστυχὴς ἀμπελοφιλόσοφος καὶ ψευτοθεολόγος, ποὺ ἐντυπωσιάζει τοὺς ἀφελεῖς μὲ τὶς βλακώδεις θεωρίες του...»

«ὐπάρχει διανοητικὴ ἀνωμαλία, ἔμμενος παραλογισμός... εἰσάγει αἵρεση ποὺ προάγει σὲ ἀκολασία... εἶναι αἰρεσιώτης καὶ φρενόληπτος...»

«οἱ ἐκστατικὲς καὶ παράφορες ἐμπειρίες σου καὶ στὰ δύο στάδια (τοῦ προγαμιαίου καὶ τοῦ ἐξώγαμου ἔρωτα)... οἱ ἀκόλαστες τάσεις καὶ ἡ οἰηματικὴ ὑπερφροσύνη σου... ὁ κόρος τῶν βιωματικῶν ἐρωτικῶν ἐνεργειῶν σου...»

«ἡ ἄρρωστη ἀπὸ χρονία λαγνεία ψυχὴ σου... ἡ ἐρωτομανία σου... ὁ μερικὸς πορνικὸς δαιμονισμός σου...»

«τὰ ἀσεβή, βλακώδη, ἀντιπνευματικὰ παραληρήματα τοῦ κ. Γ. ... ἡ ἐρωτικὴ βακχεία του... ὀφείλονται σὲ διχασμὸ τῆς προσωπικότητος, ἓνα εἶδος πνευματικῆς σχιζοφρένειας...»

«πρόκειται περὶ ἡλιθιοτάτης θεωρίας... ἐρωτομανοῦς... ἀκόλαστης... σαρκικῆς καὶ αἰρετικῆς, προαγωγικῆς στὴν πορνεία... ἐκμαυλιστικῆς τῆς χριστιανικῆς νεότητος, εἰδεχθοῦς θεωρίας...»

«ὁ Θεὸς θὰ παραχωρήσει ἓνα πλήρη δαιμονισμό σου,

ἀφοῦ τώρα οἱ δαίμονες τῆς φιληδονίας καὶ τῆς ὑπερηφανίας σοῦ κατευθύνουν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ συναισθήματά...»

«ὕστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀθλιότητες, τὶς μωρίες, τὸ σκότος, τὴ συνδρομὴ τόσων αἰρέσεων... ἔφθασες στὰ ὅρια τῆς παραφροσύνης... δέχτηκες βαθύτατο τραῦμα στὴν καρδιά σου ἀπὸ τὸν σατανικὸν ἔρωτα, ἔκτοτε ἔγινες δοῦλος του, δέθηκες ἀπὸ τὸ πάθος... τυφλώθηκες...»

«δυστυχισμένε, μὲ τὶς πανάθλιες καὶ αἰρετικότερες προτάσεις σου... τὰ ἀσυλλήπτου ἀσεβείας καὶ ἀνηκάστου ἡλιθιότητος παραληρήματα...»

Δεν ἀπομονώνω ἐδῶ κάποιες κορυφώσεις ἐκρήξεων ὀργῆς, ποὺ ἀπλῶς διανθίζουν τὴ θεματικὴ τοῦ κατηγορητηρίου. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει κατηγορητήριο μὲ νηφάλια θεματικὴ ἄρθρωση καὶ δομὴ — δὲν ὑπάρχει συνέπεια καὶ συνέχεια νοημάτων, λογικὴ ἀλληλουχία θεμάτων ποὺ ἐκτίθενται καὶ ἀπαντήσεων ποὺ δίδονται. Μόνο ἓνας ἀκατάσχετος καταιγισμὸς χαρακτηρισμῶν, ἐπιθέτων, εἰρωνισμῶν, χλευασμῶν, λοιδοριῶν, σαρκασμῶν, μυκτηρισμῶν, καταδικαστικῶν ἀποφάνσεων.

Θὰ μποροῦσε ὁ ἐπικριτὴς μου μοναχὸς νὰ ἐπισημάνει φράσεις ἢ παραγράφους κειμένων μου, καὶ νὰ διερωτηθεῖ: "Ἄν ἐδῶ ἐννοεῖς αὐτὸ ποὺ ἐγὼ καταλαβαίνω, τότε πρόσεξε, κάνεις λάθος σὲ τοῦτο ἢ σὲ κείνο τὸ σημεῖο. Ἄν πάλι κάτι διαφορετικὸ θέλεις νὰ πεῖς, προσπάθησε νὰ διορθώσεις τὶς διατυπώσεις σου.

Θὰ περίμενα εἰλικρινὰ ἀπὸ ἓναν ἀγιορεῖτη μοναχὸ νὰ συμβάλλει στὴν ὑπόδειξη καὶ διόρθωση λαθῶν, στὸν φωτι-

σμο ὀλισθημάτων, στη διασάφηση θέσεων και ἀνεπαρκῶν ἀναλύσεων πού κινδυνεύουν νὰ παρανοηθοῦν. Ὁ κίνδυνος λαθεμένων διατυπώσεων ἢ καὶ παρανοήσεων ὑπάρχει πάντοτε. Ἰδιαιτέρα στὰ ἀνεπαρκέστατα κείμενα ἐνὸς ἀπλοῦ λαϊκοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας, πού θὰ ἦταν τουλάχιστον ἀφελὲς νὰ διεκδικήσουν ἀλάθητο ἢ ἀντικειμενικούς τίτλους ἐγκυρότητας.

Δὲν διεκδίκησα ποτὲ τὸν ρόλο πνευματικοῦ καθοδηγοῦ, οὔτε τὸν τίτλο τοῦ θεολόγου, πού πιστεύω ὅτι τὸν ἀπονέμει ἡ Ἐκκλησία καὶ ὄχι τὰ πανεπιστήμια. Ὅ,τι ἔχω γράψει, μὲ μελέτη καὶ μόχθο καὶ ὕστερα ἀπὸ μακρόχρονη σπουδὴ, εἶναι μόνο ἡ ἀπογραφή τῆς προσωπικῆς μου ἀναζήτησης μέσα στὸν χῶρο τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιαστικῆς Παράδοσης. Μιὰ προσπάθεια νὰ κοινοποιήσω αὐτὴ τὴν ἀναζήτηση κυρίως στὸν ἐκκοσμηκευμένο καὶ θρησκευτικὰ ἀδιάφορο συνάνθρωπό μου, πού παραπαίει μέσα στη σύγχυση τοῦ μεταφυσικοῦ κενοῦ καὶ τοῦ ὑπαρξιακοῦ ἀδιεξόδου.

Σχεδὸν σὲ κάθε βιβλίο μου ἐπαναλαμβάνω συνεχῶς καὶ φορτικά, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ἰδεολογία ἢ φιλοσοφικὴ θεωρία. Εἶναι ἡ ἐμπειρία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἡ ἐμπειρία τῶν ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας, ἐμπειρία τῆς ὄντως ζωῆς πού δὲν γνωρίζει φθορὰ καὶ θάνατο. Ἄν μου ἀναγνωρίζεται ὅτι πιστεύω αὐτὰ πού γράφω καὶ δὲν θέλω ἀπλῶς νὰ ἐξαπατήσω τοὺς ἀναγνώστες μου, τότε κάθε φορὰ πού μιλῶ γιὰ τὴν χριστιανικὴ «ἀλήθεια», δὲν ἀναφέρομαι σὲ θεωρίες δικές μου ἢ ἄλλων, ἀλλὰ μόνο στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία. Καὶ εἶναι πολὺ πιθανὸ οἱ διατυπώσεις μου — ἔστω κι ἂν τίς δανείζομαι ἀπὸ τὴν γλῶσσα τῆς Παράδοσης — νὰ μὴν ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ δηλώ-

σουν αὐτὴ τὴν ἐμπειρία, ἢ καὶ νὰ ἐκφράζουν κάτι ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού βιώνει ἡ Ἐκκλησία. Θὰ ἤμουν λοιπὸν πραγματικὰ εὐγνώμων σὲ ὑποδείξεις ὀρθότερης καὶ πιστότερης στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία διατύπωσης. «Οὐ γὰρ περὶ τῶν λέξεων ὁ σκοπὸς ἐμοί, ἀλλ' ἅπας ὁ ἀγὼν περὶ τῶν πραγμάτων. Κἂν τις ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὁμοφωνῇ, πρὸς τὰς λέξεις οὐ διαφέρομαι. Εἴπερ ἐν τοῖς πράγμασιν ἡμῖν καὶ οὐκ ἐν ῥήμασιν ἡ ἀλήθεια».

Νὰ τὸ ἐπαναλάβω: Μὲ ὅσα γράφω καὶ προσπαθῶ νὰ πῶ, ὅταν ἀναφέρομαι στὴν χριστιανικὴ ἀλήθεια, παραπέμπω ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας — ὄχι σὲ ἰδέες ἢ νοητικὰ σχήματα. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐπιχειρῶ αὐτὴ τὴν παραπομπή (ἢ διατύπωση καὶ ἔκφρασή μου) κρίνεται καίρια καὶ οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὴν γλῶσσα καὶ τὸ ἥθος τῶν πατερικῶν κειμένων — αὐτὰ τὰ κείμενα συνιστοῦν τὴν πιὸ ἀμείλικτη, ἀλλὰ καὶ τὴν πιὸ παρηγόρη καὶ χαροποῖο κριτικὴ. Φωτίζουν ἀδυσώπητα τὴ δική μου ἀνεπάρκεια, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ φωτισμὸς εἶναι γιὰ τὸν κρινόμενο ἢ ψηλαφητὴ βεβαιότητα τοῦ ποθούμενου στόχου.

Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἐπώδυνη ἡ θλίψη γιὰ τὰ προϊόντα τῆς γραφίδας τοῦ ἐπικριτῆ μου μοναχοῦ. Γιατὶ δὲν θυμίζουν τίποτα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ ἥθος τῆς, ἀπὸ τὴν αὐστηρότατη κριτικὴ τῶν ἀγίων πού ἱᾶται καὶ φωτίζει, πού δὲν λoidωρεῖ, οὔτε ζητάει νὰ ἐξοντώσει τὸν κρινόμενο.

Πρὶν λοιπὸν ἀπὸ κάθε θεολογικὴ θέση ἢ μυθοπλασία περὶ δῆθεν θεολογικῶν μου ἀπόψεων, μπορεῖ ὁ καθένας νὰ κρίνει πόσο ἐκφράζουν τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ ἥθος τῆς, κα-

ταρχήν ἢ γλώσσα καὶ τὸ ὕφος τῶν κειμένων τοῦ ἁγιορείτη μοναχοῦ. Ἄν προδίδουν, ἔστω καὶ ἔμμεσα, φιλάδελφο ἦθος, πατρικὴ ὀδύνη, ποιμαντικὴ μέριμνα γιὰ τὸν πιθανῶς παρεκτραπέντα. Ποιὸς πνευματικὸς πατέρας, εἰλικρινὴς φίλος ἢ συμπάσχων ἀδελφὸς θὰ διέστρεφε τὴν ὑπόδειξη ἐνδεχόμενων ἀτοπημάτων ἢ καὶ τὴν καυστικὴ ἔστω κριτικὴ λαθῶν σὲ χαρακτηρισμοὺς καὶ ἀφορισμοὺς, ὅπως:

«οἱ ἡλίθιες ἰδέες σου... οἱ πανάθλιες πλάνες σου... οἱ ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιληδονίας καὶ τοῦ ἀκαθάρτου ἐρωτισμοῦ ἀσεβεῖς μωρίες σου...»

«οἱ σατανικὲς θεωρίες σου, ποὺ ὀδηγοῦν στὸ φάρυγγα τοῦ βυθίου δράκοντος τίς ἀθάνατες ψυχές...»

«οἱ δαίμονες νέμονται ἀνενοχλήτως τὸν σκοτεινὸ χῶρο τῆς ψυχῆς σου...»

«ἡ κακοποιὸς δράση σου... ἡ ἄρρωστη ἀπὸ χρονία λαγνεία ψυχῆ σου...»

«δέχτηκες βαθύτατο τραῦμα στὴν καρδιά σου ἀπὸ τὸν σατανικὸ ἔρωτα, ἔκτοτε ἔγινες δοῦλος του, δέθηκες ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τώρα δὲν μιλάς ἐσύ, ἀλλὰ αὐτό...»

«ὁ ρόλος σου εἶναι διαβολικὸς... ἐνεργεῖσαι ἀπὸ τοὺς δαίμονες τῆς οἰήσεως καὶ τῆς πορνείας...»

«γέυτηκες καὶ προφανῶς ἀκόμα γεύεσαι ἀπὸ τὸ ποτήρι τοῦ ἑτεροφύλου ἔρωτος...»

«ἔχεις ἐξωθήσει τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ στὶς θανάσιμες ἁμαρτίες τῆς πορνείας καὶ τῆς ἐρωτικῆς λαγνείας...»

«παρέδωσες καὶ βούληση καὶ νοῦ καὶ καρδιά καὶ σῶμα στὸν δαίμονα τῆς φιληδονίας...»

«φρενόληπτος... (μὲ) ψυχικὴ διαφθορά, ἔρεβος τοῦ νοῦ, δαιμονικὴ βούληση... ἔφθασες στὰ ὅρια παραφροσύνης...»

*
* *

Ἐνας τέτοιος καταιγισμὸς δὲν ἀφήνει περιθώρια ἀπαντήσεως ἢ διαλόγου. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις ἢ σιωπᾶ κανεῖς ἢ —ἀκολουθώντας τὸ παύλειο: «ρωμαῖος πολίτης εἰμὶ καὶ Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι»— καταφεύγει στὸν Εἰσαγγελέα, γιὰ νὰ προστατεύσει τὸ ὄνομα ποὺ φέρουν καὶ θὰ φέρουν τὰ παιδιά του στὸν κοινωνικὸ τους βίο.

Ἡ σιωπὴ θὰ σήμαινε ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀναγνώστες τῶν κειμένων μου, στὴν ἱστορικὰ ἀδιόρατη σήμερα γρηγορούσα συνείδηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Ἡ καταφυγὴ στὸν Εἰσαγγελέα θὰ σήμαινε διασυρμὸ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος μέσα στὶς αἰθουσες τῶν κοσμικῶν δικαστηρίων, καὶ στὶς στῆλες δημοσιογράφων ποὺ καιροφυλαχοῦν γιὰ νὰ χλευάσουν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτσι τὸ δίλημμα λειτουργεῖ σὲ ὄφελος τῆς βάνανυσης αὐθαιρεσίας τοῦ λιβελλογράφου.

Τὴ στάση τῆς σιωπῆς συνιστοῦσαν οἱ περισσότεροι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ἁγιορεῖτες μοναχοί. Ζητοῦσαν νὰ διακρίνω καὶ νὰ σεβαστῶ τὸ προσωπικὸ δράμα τοῦ λιβελλογράφου μοναχοῦ, τὸν ἔκδηλο στὰ κείμενα τραγικὸ αὐτοβασανισμό του: Στὰ ἐβδομήντα του χρόνια, ὕστερα ἀπὸ δεκαετίες ἄσκησης, νὰ ἐμφανίσει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τέτοια μανιῶδη ἐπιθετικότητα, σημαίνει τουλάχιστον ἐφιαλτικὴ ἀνασφάλεια καὶ δυστυχία. Νὰ ἐπικαλεῖται τὴ μοναχικὴ του ἀναχώρηση καὶ ἄσκηση ὡς «ἀντικειμενικὴ» καταξίωση αὐθεντίας καὶ κύρους τῶν λεγομένων του, νὰ ἐξαγοράζει μὲ τὴν ἐνώπιον Θεοῦ ὑπαρκτικὴ του ἄθληση τίτλους δημοσιογραφικῆς ἐγκυρότητας, εἶναι πραγματικὰ τραγικὸ.

Μοιάζει νὰ μὴν ἔχει ποῦ νὰ στηριχθεῖ, γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς νὰ ἐπιτίθεται. Πολέμησε στὸ παρελθὸν μὲ φανατισμένη μανία τὸν Μακρυγιάννη, τὸν Παπαδιαμάντη, τὰ καυχήματα τῆς ἐλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, πάντοτε μὲ μέτρο τῇ συμπλεγματικῇ ἀντιπαράθεση τῶν δικῶν του τίτλων ἀσκήσης. Ἐπιτίθεται, χλευάζει, λοιδορεῖ, ἄλλοτε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Αὐστραλίας καὶ ἄλλοτε τὸν ἀνώνυμα συγκεκριμένους συμμοναστές του, ἄλλοτε τὸν καθηγητὴ Ματσούκα καὶ ἄλλοτε τὸ περιοδικὸ «Σύναξη» καὶ τὸν ἀείμνηστο Παναγιώτη Νέλλα, ἢ τὸν ἐπίσης ἀείμνηστο Δημήτρη Κουτρομπῆ, ἢ τὸν ποιητὴ Λαλιάτση, ἢ τὸν θεολόγο Δημήτρη Μαυρόπουλο, ἢ τὸν ἀγιογράφο τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα Πατρῶν, ἢ τὸν π. Γεώργιο Μεταλληνὸ — καὶ σίγουρα παραλείπω πολλὰ ἀκόμα θύματα τῆς ἐπιθετικῆς του μανίας. Καὶ πάντοτε μὲ τὴν ἐπίκληση τῆς ὑπεροχῆς καὶ τοῦ κύρους ποὺ τοῦ προσδίδει ἡ μοναχικὴ του ιδιότητα.

Αὐτὴ ἡ ἀνικανοποίητη ἀνάγκη ὑπεροχῆς, ποὺ προβάλλεται δημόσια ὡς μανιώδης ἐπιθετικὴ ἀπαίτηση, εἶναι ἴσως ἡ κόλαση τοῦ ἀσκητῆ μοναχοῦ, ἡ ἐφιαλτικὴ δυστυχία του, ποὺ πρέπει νὰ τὴν σεβαστεῖ κανεὶς καὶ νὰ σιωπήσει.

*
* *

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, τὸ σπέρμα τῆς διαβολῆς ριζώνει καθημερινὰ καὶ ἀπλώνει πλοκάμια, οἱ φῆμες φουντώνουν, κυκλοφοροῦν, ἀναστατώνουν συνειδήσεις. Δὲν εἶναι ὁ πρῶτος τυχὼν ποὺ καταγγέλλει, εἶναι ἓνας ἡλικιωμένος ἀγιορείτης μοναχός, ἀπολυσέβαστος γέρον — πῶς εἶναι

δυνατὸ νὰ ψεύδεται, νὰ συκοφαντεῖ ἢ νὰ πλανᾶται. Ἐστὼ καὶ ἂν ὑπερβάλλει, κάποια βάση ἀλήθειας πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ἰσχυρισμοὶ του.

Πρῶτοι λοιπὸν τὸν ἐπικαλοῦνται καὶ ἐπιχαίρουν οἱ στρατευμένοι ἀντίπαλοι τῆς Ἐκκλησίας: Τὰ ὅσα προβάλλει ὁ Γιανναρᾶς, γιὰ νὰ ἀναιρέσει τίς προκαταλήψεις τῶν ἀδιάφορων ἢ τῶν ἀθέων, εἶναι δικά του ἐφευρήματα, ἀφοῦ ἀπὸ τὸ προπύργιο τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Ἅγιον Ὄρος, καταγγέλλονται ὡς αἰρετικά. Ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ λέει ὁ Γιανναρᾶς, ἡ Ἐκκλησία εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐμεῖς πολεμᾶμε καὶ ποὺ τὸ ἐκφράζει αὐθεντικὰ ὁ μοναχὸς κριτής του: Μιὰ ἰδεαλιστικὴ περιφρόνηση τῆς ὕλης καὶ τοῦ σώματος, ἓνας ὑποβιβασμὸς τοῦ γάμου στὸ ἐπίπεδο τῆς κτηνώδους ἀναπαραγωγῆς, μιὰ ἀπαξίωση τῆς ἀνθρώπινης φύσης ποὺ εἶναι «ἐμπαθής», «ἄλογη», «δαίμονικη» ἓνας δογματικὸς ἀπριориζμὸς, ποὺ καθηλώνει τὴ ζωὴ σὲ νοησιαρχικοὺς κώδικες, ἓνα φανατισμένο μίσος ἐξόντωσης κάθε ἰδεολογικοῦ ἀντιπάλου — αὐτὸ εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Τὸ ἴδιο ἐπιχαίρουν καὶ οἱ αὐτονομημένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ «εὐσεβεῖς»: οἱ ἐξω-εκκλησιαστικὲς ὁργανώσεις, τὰ κοσμικὰ αὐτὰ σωματεῖα ἀστικοῦ δικαίου, ποὺ καλλιεργοῦν θεοσέβεια ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς τοπικῆς ἐνορίας καὶ ἐπισκοπῆς. Ἐχουν ἀδράξει τοὺς λιβέλλους τοῦ ἀγιορείτη μοναχοῦ καὶ τοὺς περιφέρουν σὰν λάβαρο θριάμβου: Ἐπιτέλους, ἔχουμε ἔγκυρες ἀποδείξεις, μὲ τὴν ὑπογραφὴ πολυσέβαστου γέροντος ἀσκητοῦ, ὅτι αὐτὸς ποὺ μᾶς ὀνομάζει ἐξω-εκκλησιαστικοὺς καὶ προτεσταντίζοντες εἶναι ὁ ἴδιος αἰρετικὸς, διεφθαρμένος, ἀνυπόληπτος. Τὰ ὅσα τοῦ ἀντιτάσσει ὁ ἀγιορείτης μοναχός, εἶναι αὐτὰ ποὺ καὶ ἐμεῖς

κηρύττουμε δεκαετίες τώρα. Ἡ διδασχὴ μας συμπίπτει μὲ τὰ ὅσα βεβαιώνει ὁ ἐκφραστὴς τῆς ἀγιορειτικῆς ἐμπειρίας, ἄρα ἐμεῖς εἴμαστε ἡ γνησιότητα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Σὲ φοιτητικὰ οἰκοτροφεῖα ἐξω-ἐκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων διαβάζονται στὸ βραδινὸ δεῖπνο ὡς ψυχωφελὲς «ἀνάγνωσμα» οἱ συνέχειες τῶν ἄρθρων τοῦ λιβελλογράφου μοναχοῦ. Τέσσερις φοιτητὲς ἀποπέμφθηκαν ἀπὸ οἰκοτροφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπειδὴ στὰ κομοδῖνα τοὺς βρέθηκε βιβλίο τοῦ Γιανναῤ. Τὰ παιδιὰ ἔμειναν κυριολεκτικὰ στὸ δρόμο, ἀλλὰ καὶ μόνο ἡ ἀπλὴ ἀνάγνωση κειμένων τοῦ «αἵρετικοῦ» εἶναι ἁμαρτία καὶ πτώση, ποὺ πρέπει νὰ κολάζεται ἀμείλιχτα.

Οἱ μυθοπλασίες τῶν δῆθεν θεολογικῶν μου ἀπόψεων, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς ἐπινόει γιὰ νὰ μοῦ τίς καταλογίσει, ἀποτελοῦν πιά πρωτογενὴ πηγὴ, ἀπ' ὅπου οἱ καλοθελητὲς ἀντλοῦν, δίχως ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ἐγκυρότητα τῆς ἀναπαραγόμενης διαβολῆς.

Τηλεφωνήματα καὶ ἐπιστολὲς φθάνουν καθημερινὰ κομίζοντας ὕβρεις, χλευασμοὺς καὶ κατάρες γιὰ τὸν «αἵρετικό», τὸν «βλάσφημο», τὸν «διεφθαρμένο», ποὺ «ὁδηγεῖ τὴ νεολαία στὴν ἀκολασία». Καὶ προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ εἶναι φανερό ὅτι δὲν διάβασαν ποτὲ οὔτε μιὰ σελίδα ἀπὸ τὰ κείμενά μου. Ἐμπιστεύονται ὅμως, δίχως τὸν παραμικρὸ συνειδησιακὸ ἐνδοιασμό, τίς βάνουσες συκοφαντίες τοῦ ἀγιορείτη μοναχοῦ.

Σὲ βιβλιογραφικὸ δελτίο ἐκδοτικοῦ οἴκου τῶν Ἀθηνῶν, λογοτέχνης μὲ πολύχρονη θητεία σὲ χριστιανικὰ ἔντυπα γράφει, ἀνενδοίαστα καὶ αὐτός, γιὰ τὸν «παρουσιάζόμενο σὺν χριστιανὸ φιλόσοφο καὶ θεολόγο κ. Χρ. Γιαν-

ναῤ... διαστρεβλωτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ ὁποῖος τὰ σεξουαλικά τοῦ καθενὸς ἀπωθημένα κατάφερε νὰ τὰ κωδικοποιήσει στὸ δόγμα, ὅτι μόνο μέσα στὸν σαρκικὸ ἔρωτα —καὶ μάλιστα τὸν προγαμιαῖο— βρίσκει ὁ ἄνθρωπος τὸν ἔρωτα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ Πατέρες της ἔχουν δαιμονοποιήσει τὸ σῶμα!». Καὶ συνεχίζει ὁ λογοτέχνης καταλογίζοντάς μου «ἐρωτύλο νεονικολαϊτισμό», «ψυχοφθόρες δοξασίες Νεορθοδοξισμοῦ».

Βασίζεται καὶ ὁ χριστιανὸς λογοτέχνης στὴν ἐγκυρότητα τῶν γραπτῶν τοῦ κριτῆ μου ἀγιορείτη. Καὶ ἀναλαμβάνει ἀβασάνιστα τὴν τρομακτικὴ εὐθύνη, νὰ διασπείρει μὲ τὴν πένα του σὲ ἀνυποψίαστους ἀνθρώπους τὴ βεβαιότητα γιὰ τὴν ἀποκοπὴ μου ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Λόγιος αὐτός, καὶ δὲν θεώρησε στοιχειώδη ὑποχρέωσή του νὰ ἐλέγξει, ἂν ὑπάρχει ἔστω καὶ μιὰ ἀράδα στὰ κείμενά μου, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ τεκμηριώσει τέτοιες ἀνατριχιαστικὲς καταγγελίες. Οὔτε διερωτήθηκε, ἂν ἔχουν τὴν ἴδια ἐγκυρότητα αὐτὲς οἱ καταγγελίες μὲ τὸν ρῦπο ποὺ ἐκτόξευσε ἡ πρωτογενὴς πηγὴ τοὺς καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ ὁμοτέχνου του Παπαδιαμάντη, ἢ καὶ τοῦ Μακρυγιάννη.

*
* *

Ἡ δραστικὴ δυναμικὴ τῆς διαβολῆς δὲν ἀναχαιτίζεται μὲ ἀπαντήσεις. Οἱ ἀναγνώστες τῶν λιβέλλων δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς ἀναγνώστες τῶν ἀπαντήσεων στοὺς λιβέλλους. Οὔτε οἱ αὐτουργοὶ τῆς διαβολῆς ἐπηρεάζονται ἀπὸ ἀπαντήσεις — τίς ἀγνοοῦν προκλητικὰ ἢ τίς διαστρέφουν, ὅπως ἔχουν κιόλας διαστρέψει τίς πρώτες πηγές τους. Δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ τί θέλεις καὶ προσπαθεῖς νὰ πεῖς,

έστω με άστοχίες στην έκφρασή σου, αλλά προσπαθοῦν νά θηρεύσουν, με παρανοήσεις και διαστρεβλώσεις τῶν λεγομένων σου, αὐτό πού οἱ ἴδιοι θά ἤθελαν νά ἐννοεῖς καί νά ὑποστηρίξεις. Σκοπός τους δέν εἶναι νά φωτισθεῖ ἡ ἀλήθεια, ἀλλά νά ικανοποιηθεῖ τὸ ἀρρωστημένο τους πάθος, νά ἐξοντωθεῖ τὸ θῦμα τους.

Παρ' ὅλα αὐτά, πρὶν δύο χρόνια, ὅταν ὁ κατήγορός μου ἀγιορείτης δημοσίευε τὴν πρώτη σειρά τῶν ἄρθρων του ἐναντίον μου, ἐπιχείρησα νά ἀπαντήσω. Δημοσίευσα τότε (16.2.1987) σὲ ἐκκλησιαστικὸ φύλλο, στὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», πού ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μιὰ συνέντευξη. Ζητοῦσα ἀπὸ τοὺς κατηγοροῦς μου νά προσκομίσουν «ἓνα ὁποιοδήποτε κείμενό μου, ἢ ἔστω μαγνητοφωνημένη ὁμιλία μου, ὅπου νά ὑποστηρίξω ὅτι ἡ σαρκική σχέση εἶναι προϋπόθεση γιὰ τὸν θεῖο ἔρωτα, ἢ νά προέτρεψα τοὺς ἀνθρώπους σὲ προγαμιαῖες καὶ ἐξώγαμες σχέσεις». Καὶ διατύπωνα ἐπιγραμματικά τίς θέσεις πού ἔχω ἀναλυτικὰ ἐκθέσει σὲ βιβλία μου σχετικά μετὰ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν ἔρωτα, τὸν γάμο, τὸν μοναχισμό.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν μιὰ ἀπαντητικὴ ἐπιστολή, στὴν ἴδια ἐφημερίδα, τοῦ ἐπικριτῆ μου μοναχοῦ, πού ἀγνοοῦσε πλήρως τὴν παράκληση καὶ πρόκλησή μου γιὰ τὴν προσκόμιση συγκεκριμένων στοιχείων, καὶ ἐπαναλάμβανε συνοπτικά τὰ ὅσα αὐτὸς θά ἤθελε νά ἐννοῶ καὶ νά ὑποστηρίξω. Καὶ ἀκολούθησε — σὲ ἐξω-ἐκκλησιαστικὴ πιά ἐφημερίδα — ἓνας καινούργιος καταιγισμὸς λιβελλογραφημάτων, σὲ δεκαπέντε συνέχειες, δῖχως νά λαμβάνει στὸ παρὰ μικρὸ ὑπ' ὄψη του τίς διευκρινίσεις καὶ τὸ αἶτημα τεκ-

μηρίωσης πού τόλμησε νά ψελλίσει ἡ συνέντευξή μου. Ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς συνέχισε νά παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπὸ βιβλία μου, συνάγοντας συμπεράσματα πού παραποιοῦσαν βάνουσα καὶ τὸ νόημα καὶ τὴν πρόθεση τῶν κειμένων μου.

Κυρίως ὁμῶς προτιμοῦσε τὸ ἔντεχνο «ψαλίδισμα» τῶν δημοσιευμάτων μου, ὥστε νά προσφέρονται εὐκολότερα σὲ νοηματικὴ διαστροφή καὶ ἐκτρωματικὴ παραποίηση. Ἦταν τόσο ἔντεχνη ἡ διαστροφή καὶ ἡ παραποίηση, πού ὁμολογῶ ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἔφτασα νά καταφεύγω στὰ πρωτότυπα τῶν κειμένων μου, γιὰ νά πιστοποιήσω τί πραγματικά ἐξέφραζα καὶ νά ἀντιληφθῶ τὸ μέγεθος τῆς παρερμηνείας τῶν λεγομένων μου.

Ἀλλὰ ὁ ἀνυποψίαστος ἀναγνώστης δέν θά κάνει ποτὲ τέτοια ἀναδρομὴ στὰ πρωτότυπα, γι' αὐτὸ καὶ δέν μπορεῖ νά ἀντιληφθεῖ διαβάζοντας τὰ κείμενα τοῦ ἀγιορείτη μοναχοῦ ὅτι χρησιμοποιεῖ ἀποσπάσματα ἀπὸ βιβλία μου μετὰ τόση αὐθαιρεσία καὶ τόση λογικὴ ἀνακολουθία. Ἀπὸ διατυπώσεις ἀφηγηματικὲς γεγονότων καὶ περιγραφικὲς προσώπων συνάγει θεολογικὲς μου θέσεις, ἐνῶ παρασιωπᾷ συστηματικὲς καὶ διεξοδικὲς ἀναλύσεις σὲ εἰδικὲς γιὰ τὸ θέμα μελέτες μου. Μιλáει γιὰ τίς ἀπόψεις μου περὶ ἔρωτος καὶ δέν παραπέμπει οὔτε *μία φορά* στὸ βιβλίό ὅπου κατεξοχὴν ἀναλύεται αὐτὸς ὁ προβληματισμὸς (*Τὸ πρόσωπο καὶ ὁ ἔρωτος*), οὔτε σὲ εἰδικὰ κεφάλαια βιβλίων μου ἀφιερωμένα στὸ ἴδιο θέμα (*Χáιντεγγερ καὶ Ἀρεοπαγίτης*, κεφ. Β4 «Ἡ ἀποφατικὴ γνώση ὡς ἐρωτικὴ κοινωνία» — *Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἡθους*, §§ 38, 59, 60, 61, 62).

Ἐχει τρεῖς μόνιμες πηγὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες καὶ μόνο ἀντλεῖ τὰ ἐναντίον μου «ἐπιχειρήματα»: Ἐνα κεφάλαιο περὶ

Ἱερῶν Κανόνων ἀπὸ τὴν πρώτη ἔκδοση (1970) τῆς Ἑλευθερίας τοῦ ἥθους (ἀντιπαρερχόμενος χλευαστικὰ τὴν ἀναθεωρημένη δεύτερη ἔκδοση, πού προσφέρεται λιγότερο σὲ ἀνίερη ἐκμετάλλευση)· κάποιες ἐλάχιστες φράσεις ἀπὸ τὸ βιβλίο *Ἡ μεταφυσικὴ τοῦ σώματος* (1971)· καὶ κάποια ἄρθρα τῶν φοιτητικῶν μου χρόνων — ἐφηβικά σκαριφήματα πού τὰ εἶχα καὶ ὁ ἴδιος λησμονήσει, ἀλλὰ πού τοῦ χρησιμεύουν σήμερα γιὰ νὰ μὲ ἀποδείξει ἀνέκαθεν αἰρετικό. Ὅλη τὴν ὑπόλοιπη δουλειά μου, τὸ 99% τοῦ συγγραφικοῦ μου μόχθου, ἐπιμένει νὰ τὴν ἀγνοεῖ.

Χρησιμοποιεῖ καὶ τὸ αὐτοβιογραφικὸ ἀφήγημα τῆς θητείας μου στὶς ἐξω-εκκλησιαστικὲς ὀργανώσεις (*Καταφύγιο ἰδεῶν*) γιὰ νὰ ἀσελγήσει κυριολεκτικὰ πάνω στὴν ὁδὴ τῶν προσωπικῶν μου ἐξομολογήσεων. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικό: ἐπαναλαμβάνει πάλι καὶ πάλι (πέντε ἢ ἕξι φορές) κάποιες λέξεις καὶ φρασίδια (ἀποσπασμένα ἀπὸ τίς 343 σελίδες αὐτοῦ τοῦ βιβλίου), πού σκιαγραφοῦν περιγραφικὰ μέσα στὴν ἀφήγηση τὸ κάλλος κάποιων γυναικῶν. Καὶ τίς ἐρμηνεύει ὡς κλήση καὶ παρότρυνση τοῦ ἀναγνώστη σὲ ἀκολασία:

«εἰσάγεις τὸν ἄλλον ἔρωτα, αἰσθητικὸ καὶ αἰσθησιακόν, ἀφοῦ στὴ συνάρτηση ὄλων (sic) τῶν κειμένων τῆς νεορθόδοξου φαντασιοπληξίας σου παρελαύνουν αἰσθητικὰ κάλλη... αἰσθητικὲς προκλήσεις, μὲ ὑποσχέσεις σαρκικῶν ἡδονῶν, γιὰ "ὄμορφα μάτια καὶ κυματιστὲς βλεφαρίδες καὶ ἄβρὰ χέρια καὶ καμηλὸ μανίκια καὶ κρινοδάχτυλα" καὶ ἄλλες παρόμοιες σὲ ἡλιθιότητα ἐκτιμήσεις καὶ ἄλογες ἐπιθυμίες».

Διερωτᾶται κανεὶς: Ἄραγε γιὰ τὸν κοπτόμενο ὑπὲρ τῆς «ψυχικῆς καθαρότητος» μοναχό, κάθε ἀναφορά στὸ

γυναικεῖο κάλλος συνιστᾷ «ὑπόσχεση σαρκικῶν ἡδονῶν»; Ἄραγε καὶ οἱ ἀσύγκριτα τολμηρότερες (ἀπὸ τίς παρεκβατικές δικές μου) περιγραφές τοῦ Ἄσματος Ἀσμάτων νὰ παρεισέφρησαν στὴν Ἁγία Γραφή γιὰ νὰ παροτρύνουν τοὺς ἀναγνώστες σὲ σεξουαλικά ὄργια;

Τὸ γεγονὸς εἶναι —καὶ ἐκπλήσσει πραγματικὰ— ὅτι, ἂν καὶ μοναχὸς ὁ κατήγορός μου καὶ προχωρημένος στὴν ἡλικία, μάχεται μὲ τίς πιὸ σύγχρονες μεθοδεύσεις δημοσιογραφικοῦ κιτρινισμοῦ καὶ τὴν πιὸ ἐξελιγμένη τακτικὴ τῆς κοσμικῆς λιβελλογραφίας: Ξέρει πῶς νὰ δημιουργήσῃ καὶ παγιώσῃ ἐντυπώσεις γιὰ τὴν ὀριστικὴ σπίλωση τοῦ ἐπιλεγμένου ἀντιπάλου, τὸν κοινωνικὸ διασυρμὸ καὶ τὴν ἀχρήστευσή του.

Ἀπὸ τὰ εὐφύστερα τεχνάσματα πού χρησιμοποιεῖ εἶναι νὰ ἀναμιγνύει τὴν πιὸ ὠμὴ διαβολὴ καὶ τοὺς πιὸ ἐξοντωτικὸς χαρακτηρισμούς, μὲ συναισθηματικὲς ἐκφράσεις δῆθεν τρυφερότητας καὶ στοργῆς γιὰ τὸ πρόσωπό μου, συμπόνοιας καὶ οἴκτου γιὰ τὸ κατάντημά μου — προσπαθώντας ἔτσι νὰ προβάλῃ τὸ προσωπεῖο τοῦ ἀλγοῦντος πνευματικοῦ πατρός. Καταπατώντας κάθε σεβασμὸ τοῦ ιδιωτικοῦ χώρου τῆς ἐπικοινωνίας, δημοσιεύει προσωπικὲς ἐπιστολές μου, ὅταν ἀθῶος καὶ ἀνυποψίαστος ἔβλεπα καὶ ἐγὼ στὸ πρόσωπό του τὴν ἀγιорεϊτικὴ αὐθεντία τῆς ἄσκησης καὶ τῆς ἡσυχαστικῆς ἐμπειρίας. Εἶναι μιὰ ἐπίδειξη οἰκειότητος —γι' αὐτὸ ἀρέσκεται νὰ μὲ ἀποκαλεῖ καὶ μὲ τὸ βαφτιστικὸ μου ὄνομα— προκειμένου νὰ πείσει ὅτι δὲν ἔχει προηγούμενα μαζί μου, ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐπιβάλλει τὴν ἐπώδυνη ὑποχρέωση ἐξόντωσης προσφίλου του προσώπου.

Εἶπα πῶς πάνω ὅτι ὁ κατήγορός μου μοναχὸς ἐπιμένει νὰ ἀγνοεῖ τὸ μεγαλύτερο καὶ καίριο γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν μέρος τῆς δουλειᾶς μου. Ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος πὼς δὲν τὸ κατανοεῖ, γι' αὐτὸ καὶ περιορίζεται νὰ τὸ χλευάζει ὡς «ἀμπελοφιλοσοφία... οἷστρον ἀκατάσχετον πολυλογίας σὲ μορφὴ σταυρολεξικῆ, κουραστικῆ καὶ ἀκαταλαβίστικη... προκαλεῖς ναυτία μὲ τὰ ἀκαταλαβίστικα...».

Δὲν θὰ ἤθελα νὰ κρίνω μοναχὸ καὶ μάλιστα ἡλικιωμένο, ἀλλὰ ἡ πλησμονὴ πῶς τῆς διαβολῆς καὶ τῆς σύγχυσης δὲν ἀφήνει περιθώρια ἀκατάκριτης σιωπῆς, πρέπει νὰ πῶ καθαρὰ τουλάχιστον αὐτὸ ποὺ πιστεύω: Πιστεύω, λοιπόν, αὐτὸ ποὺ καὶ ὁ ἀείμνηστος Γέροντας Γαβριήλ, Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ κατηγόρου μου, εἶχε δημόσια βεβαιώσει μὲ τυπωμένη σὲ ἐφημερίδα ἐπιστολὴ του (μεταφερμένην ἀργότερα καὶ σὲ βιβλίον): «Ὅτι ὁ συγκεκριμένος μοναχὸς ἀκαλυπτόμενος ἀπὸ τὴν Ἀγιορειτικὴν του ιδιότητα ἀποφαίνεται δογματικῶς καὶ ἐπὶ ζητημάτων τὰ ὅποια δὲν κατέχει». Τολμῶ νὰ συμμερίζομαι τὴν κρίση τοῦ μακαριστοῦ Ἡγουμένου, ὅτι ὁ μοναχὸς αὐτὸς δὲν ἔχει ἰκανὴ θεολογικὴ παιδεία (καὶ δὲν ἐννοῶ ὅπωςδήποτε πανεπιστημιακὴ). Ἀδυνατεῖ νὰ παρακολουθήσει ἕναν θεολογικὸ προβληματισμό, τὸν ὑποτάσσει ἀμέσως σὲ ἠθικο-διδακτικὰ σχήματα. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ συνεννοηθεῖ κανεὶς μαζί του σὲ θεολογικὰ θέματα, ἀφοῦ δὲν κατανοεῖ οὔτε τὴ γλῶσσα, οὔτε τὸν προβληματισμό.

Δὲν τὸν ἀπασχολεῖ ἡ Θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ἐνδιαφέρει ἀποκλειστικὰ ἡ ἀτομικὴ «θρησκευτικὴ» ἐμπειρία, ἡ ἀτομικὴ ἠθικὴ, ἡ ἀτομικὴ αὐτοκυριαρχία. Βέβαια, χρησιμοποιοεῖ μιὰ γλῶσσα διανθισμένη μὲ κάποιες στερεό-

τυπες ἐκφράσεις τῆς ἀσκητικῆς γραμματείας — μιλάει συνεχῶς γιὰ «ἀσκησι» καὶ «κάθαρσι». Ἀλλὰ εἶναι φανερό, νομίζω, στὸν κάθε ἀναγνώστη ὅτι ἡ «ἀσκησι» καὶ «κάθαρσι» γιὰ τὸν ἐπικριτὴ μου μοναχὸ δὲν ἔχουν ἐκκλησιοκεντρικὸ περιεχόμενο, δὲν σκοπεύουν νὰ ἐντάξουν τὸν ἀσκούμενο στὸ ζωηφόρο σῶμα τῆς εὐχαριστιακῆς Βασιλείας. Ἡ «ἀσκησι» καὶ ἡ «κάθαρσι» ἐμφανίζονται ὡς ἀτομοκεντρικὸς αὐτοσκοπός, ἀτομικὴ γυμναστικὴ αὐτοκυριαρχίας, ἐπιβολῆς τοῦ ἀτομικοῦ νοῦ στὶς ἀτομικὰς αἰσθήσεις, εἶναι ἀτομικὴ πειθαρχία σὲ νομικὰς ἐντολὰς. Ἡ «καισαρικὴ τομὴ», ποὺ χώρισε τὴ ρωμαιοκαθολικὴ Δύση ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Ἀνατολή, (ἡ ὑποκατάστασις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος τῆς σωτηρίας ἀπὸ τὴν ἀτομοκεντρικὴ θρησκευτικότητα), χωρίζει καὶ τὰ γραπτὰ τοῦ ἁγιορείτου μοναχοῦ ἀπὸ τὶς πηγὰς τῆς ὀρθόδοξης Παράδοσις.

Φοβοῦμαι ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν τὸ κατανοεῖ, γιατί δὲν κατανοεῖ οὔτε τὰ πατερικὰ κείμενα. Παρερμηνεύει ἀκόμα καὶ τὴν ἀπλούστατη γιὰ μεσαιωνικὸ κείμενο γλῶσσα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, δὲν ἐπαρκεῖ νὰ τὴ μεταφράσει σωστά, νὰ καταλάβει τὰ νοήματά της. Δὲν ξέρω ἂν εἶναι γλωσσικὴ ἀνεπάρκεια, φοβοῦμαι ὅτι εἶναι ἔλλειψη θεολογικῆς ὑποδομῆς (καὶ ἐπαναλαμβάνω: ὅχι ὅπωςδήποτε πανεπιστημιακῆς) — τοῦ λείπουν τὰ κριτήρια κατανόησης τῶν πατερικῶν καὶ λειτουργικῶν κειμένων. Ὅταν τίγει θεολογικὰ («δογματικὰ») θέματα, τὸ κάνει μόνο γιὰ νὰ ἐλέγξει τὴν πιστότητα τῶν ἀντιπάλων του στὸ γράμμα τῆς διατύπωσης — ἡ ἐκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας τὸν ἀπασχολεῖ μόνο ὡς ἠθικὸ μέτρο ἀτομικῆς πιστότητας σὲ νοηματικὰς διατυπώσεις-κώδικες. Ὡσὺν νὰ εἶναι «ἐν ῥήμασιν ἡμῖν, οὐκ ἐν πράγμασιν ἡ ἀλήθεια».

Νὰ δώσω κάποια ἐλάχιστα ἐνδεικτικά παραδείγματα τῆς θεολογικῆς ἀνεπάρκειας τοῦ λιβελλοπράγμονος μοναχοῦ:

Στὴν ἐπιστολὴ πού ἀπηύθυνε στὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια», γιὰ νὰ ἀπαντήσῃ στὴ συνέντευξή μου, ἐκτίθεται ἀπροκάλυπτα χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει, ἐκλαμβάνοντας ὡς «συναισθηματικὸν ἔρωτα» (sic) ὃ,τι ὀνόμαζα στὴ συνέντευξη «κατ' ἐξοχὴν ὁδὸ γιὰ τὴ γνώση τοῦ προσώπου». Μιλοῦσα γιὰ τὴν «ἐγκαταμεμιγμένην» στὴ φύση μας «ἀγαπητικὴν δύναμιν», τὴν «κατ' ἐπιθυμίαν δύναμιν τοῦ ἑρᾶν», πού περιγράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, χωρὶς τὴν ὁποία «οὐ συνίσταται πόθος, οὐ τέλος ἐστὶν ἡ ἀγάπη». Καὶ ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς ἀντιτάσσει: «Ἡ διαφωνία μας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σημεῖον, ὅτι ἡ ὑπαρξὴ συναισθηματικοῦ ἔρωτα (πού εἶναι στίς ἔσχατες συνέπειές του ἐτερόφυλη ἀλληλοπεριχώρηση καὶ σαρκικὴ μίξις) διασώζει τὴν προσωπικότητα»!!

Δὲν καταλαβαίνει ὁ δυστυχὴς καὶ γι' αὐτὸ σκανδαλίζεται, ὅτι ἡ ἐμμονὴ τῶν Πατέρων στὴν ἐρωτικὴ-ἀγαπητικὴ δύναμη δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ «συναισθηματικοὺς ἔρωτες», ἀλλὰ συνιστᾷ τὴν ἀφετηρικὴ ἀναφορικὴ δυνατότητα τῆς προσωπικῆς ὑπαρξῆς, τὴ δυνατότητα σχέσης καὶ κοινωνίας, πού ἀντανακλᾷ στὸν ἄνθρωπο τὴν εἰκόνα τοῦ «ἀγαπητικῶς προερχομένου εἰς διάκρισιν ὑποστάσεων» Θεοῦ. Ὁ κατήγορός μου μοναχὸς φαντάζεται, πὼς ἂν ποῦμε στοὺς νέους ὅτι ὁ ἔρωτας εἶναι ἡ κατεξοχὴν ὁδὸς γιὰ τὴ γνώση τοῦ προσώπου (ἄθλημα ἀσύγκριτα δυσκολότερο ἀπὸ τὴν τήρηση ὁποιασδήποτε ἠθικιστικῆς ἐπιταγῆς), οἱ νέοι ἀμέσως θὰ ἐπιδιοθοῦν σὲ σεξουαλικά ὄργια. Ἀλλὰ, βέβαια, χρειάζεται εἰδικοῦ τύπου φαντασία γιὰ νὰ συναγάγει κανεὶς τέτοια συμπεράσματα.

Σὲ ἄλλο ἄρθρο τοῦ ὁ ἐπικριτῆς μου μοναχὸς μάχεται συνολικὰ τὴ θεολογία τοῦ προσώπου, «μὴν ἄγνωστη μέχρι τώρα θεολογία (sic) πού κατὰ βάθος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ ἐξωραϊσμένη ἔκδοση τοῦ ἐρωτισμοῦ, πού γνώρισαν ὅλοι οἱ λαοὶ σὲ ποικίλες μορφές καὶ ἔνταση». Ἐδῶ πιά μένει κανεὶς ἐνεὸς, δὲν ξέρει τί νὰ ὑποθέσῃ: ἄγνοια τῶν στοιχειωδῶν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποκάλυψης ἢ ἀφελὴ ἐπιπολαιότητα. Δυστυχῶς δὲν διευκρινίζει ὁ μοναχὸς, ποιοὶ ἀκριβῶς λαοὶ ἐμφάνισαν ὡς ἔκφραση τοῦ ἐρωτισμοῦ τους μιὰ θεολογία τοῦ προσώπου, ἀνάλογη μὲ αὐτὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πατερικῆς Παραδόσεως. Καὶ ἂν ἀρνηθοῦμε τὴ θεολογία τοῦ προσώπου, ὅπως Σύνοδοι καὶ Πατέρες τὴ διασάφησαν, τί θὰ βάλουμε στὴ θέση της; τὴ θεολογία τῆς οὐσίας, τοῦ Ἀκινάτη καὶ τῶν Σχολαστικῶν, τὴν ἀριστοτελικὴ θεολογία τοῦ «πρώτου κινοῦντος», ἢ τίς θεωρίες τῶν Διαφωτιστῶν γιὰ κάποια «ἀνώτατη δύναμη»;

Ἐπιχείρησε ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς νὰ κρίνῃ καὶ τὰ ὅσα παραθέτω (στὸ Ἀλφαβητάρι τῆς πίστεως) σχετικὰ μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξίμου περὶ ὁμογενῶν καὶ ἑτερογενῶν πρὸς τὴ φύση τοῦ ἐνεργοῦντος ἐνεργειῶν. Καὶ ἀπέδειξε δυστυχῶς, γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ, πὼς δὲν κατανοεῖ τὴ γλώσσα καὶ τὰ νοήματα τῶν πατερικῶν κειμένων. Στὸ βιβλίο μου ὀνομάζω «κτιστὲς ἐνέργειες» τοῦ Θεοῦ τίς ἑτερογενεῖς πρὸς τὴ Φύση Του ἐνέργειες, δηλαδὴ τὸ κτιστὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἁκτιστῶν Ἐνεργειῶν τῆς θείας Οὐσίας, πού εἶναι καὶ αὐτὸ ἐνεργούμενο γεγονός, λόγος ἀποκαλυπτικὸς τοῦ προσωπικοῦ Δημιουργοῦ τῶν κτισμάτων. Ἀλλὰ ὁ ἐπικριτῆς μου μοναχὸς ἀλίευσε τὴ διατύπωση «κτιστὲς ἐνέργειες», γιὰ νὰ μὲ ἀποδείξῃ καὶ πάλι αἰρετικό, ὅπαδὸ τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ Ἀκίνδунου. Καὶ συγκα-

ταβατικά νὰ συμπεράνει ὅτι δὲν ἔχω διαβάσει τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ — πού στὰ περισσότερα βιβλία μου τὴ δική του σκέψη ἀναλύω.

Δὲν εἶναι πάντοτε μειονέκτημα ἡ ἔλλειψη θεολογικῆς παιδείας καὶ καλῆς γνώσης τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν — οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας φωτίζουν τὴ ζωὴ μας καὶ τὸ νόημά της μὲ γνώση πού δὲν ἀντλεῖται ἀπὸ τὴν «κατ' ἄνθρωπον» ἐπιστήμη. Σίγουρα ὅμως, ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας θέλησαν νὰ παρέμβουν σὲ θεολογικὰ ζητήματα «ἐκθέσεως ἀκριβοῦς» τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας, εἶχαν καὶ ἐξοπλισμὸ παιδείας συχνὰ ἀσύγκριτον μὲ αὐτὸν πού μᾶς παρέχουν τὰ σημερινὰ πανεπιστημιακὰ πτυχία.

Εἶναι πικρὸ νὰ τὸ ἐκφράσει κανεὶς, ἀλλὰ ὁ ἁγιορείτης κατήγορός μου δὲν προδίδει μὲ τὰ γραπτά του τέτοιον ἐξοπλισμὸ, οὔτε καὶ πείθει μὲ τὴν εἰρηνικὴ βεβαιότητα μιᾶς ἄμεσης βιωματικῆς ἐμπειρίας. Λυπᾶμαι γι' αὐτὴ τὴν ἀξιολογικὴ μου κρίση, πού παραβιάζει καὶ τοὺς κανόνες τῆς εὐγενικῆς συμπεριφορᾶς. Ἀλλὰ ἡ σύγχυση πού δημιουργεῖται εἶναι πελώρια, ἔτσι πού κατασκευάζεται μεθοδικὰ ἀπὸ τὰ ἐξω-εκκλησιαστικὰ ἔντυπα μιὰ μυθολογία δῆθεν θεολογικῆς αὐθεντίας τοῦ λιβελλογράφου μοναχοῦ. Ἀρκεῖ καὶ μόνο τὸ λεξιλόγιό του, τὸ ὕφος καὶ τὸ ἥθος τῆς ὀργίλης γραφῆς του, γιὰ νὰ κρίνει ὁ κάθε ἀναγνώστης, ἂν πρόκειται γιὰ θεολόγο ἐκφραστὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας ἢ γιὰ δημοσιογράφο — μὲ ὅλα τὰ μειονεκτήματα τῆς μεταγυμνασιακῆς του θητείας σὲ ἐπαρχιακὴ ἐφημερίδα. Μόνο πού δὲν τηρεῖ πιά οὔτε καὶ τοὺς κανόνες τῆς κοσμικῆς δημοσιογραφίας. Γιατὶ ἀκόμα καὶ τὰ πιδ «κίτρινα» φύλλα μᾶλλον ἀποφεύγουν νὰ χαρακτηρίσουν, ἔστω

καὶ τὸν ἔσχατος ὑποστάθμης ἀντίπαλο, «ἡλίθιο», «βλάκα», «παράφρονα», «πανάθλιο», «ἀνήθικο», «πόρνο», «προαγωγό», «διαφθορέα», «ἀκόλαστο», «λάγνο», «κακοποιό», «κτηνωδῶς διεστραμμένο»...

*
* *

Ἄν ἔχει κάποιο νόημα αὐτὴ ἐδῶ ἡ ἀπάντησή μου, δὲν εἶναι γιὰ νὰ μεταπεισθεῖ ὁ λιβελλογράφος μοναχός. Δὲν ἔχω συναντήσει ἄλλη, πιδ χειροπιαστὴ ἐνσάρκωση τῆς ἀρχῆς «οὐ μὲ πείσεις, καὶ μὲ πείσης». Δὲν μπορεῖ πιά νὰ διακρίνει κανένα νόημα καὶ καμιά ἐξήγηση ἔξω ἀπὸ τὸν ζόφο τῆς μυθοπλασίας ἀπόψεων πού ὁ ἴδιος δημιουργεῖ γιὰ νὰ μοῦ τίς καταλογίσει. Τὰ κείμενά του εἶναι ἐκρήξεις ἀσυγκράτητου πάθους, καὶ τὸ πάθος — πού τὸ ψηλαφεῖ ὁ ἀναγνώστης στὶς ἀκατάσχετες ὕβρεις — δὲν τοῦ ἀφήνει περιθώρια ἡρεμίας καὶ νηφαλιότητος, προκειμένου νὰ διακρίνει τί πραγματικὰ σημαίνουν οἱ ἀπαντήσεις τοῦ κρινόμενου, τί ἤθελε νὰ ἐκφράσει ὁ κρινόμενος, ἔστω μὲ ἀστοχίες στὴν ἐκφραση.

Κάθε ἀπάντηση τὴν ἐκλαμβάνει ὁ μοναχός σὰν ἀμφισβήτηση τοῦ κύρους του, τῆς αὐθεντίας πού τοῦ προσδίδει ἡ πολύχρονη ἄσκησή του. Αὐτὸ τὸ κύρος τῆς μοναχικῆς του ιδιότητος τὸ ἐπικαλεῖται ἀδιάκοπα στὶς χωρὶς ἀνάπαυλα ἐπιθέσεις του — μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ — ἐνάντια σὲ λαϊκοὺς πού τολμοῦν νὰ ψελλίσουν τὴν εὕρεση τοῦ «πολύτιμου μαργαρίτη», εἴτε γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη καὶ τὸν Μακρυγιάννη πρόκειται, εἴτε γιὰ μᾶς τοὺς ἀσήμαντους σημερινούς. Σὲ σημεῖο πού νὰ διερωτᾶται κανεὶς, γιατί ὁ

άνθρωπος αὐτὸς ἔγινε μοναχός: γιὰ νὰ ἀντλεῖ αὐθεντία ἀπὸ τὸ σχῆμα τῆς μετάνοιας καὶ τοῦ πένθους, νὰ προσδίδει στὶς ἀτομικὲς του ἀποφάνσεις μεταφυσικὴ ἐγκυρότητα, νὰ ἀναλαμβάνει ρόλο εἰσαγγελέα μέσα στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα, νὰ αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἡ ἀστυνομία τῆς Ἐκκλησίας;

Μά, ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπὸς τῆς μοναχικῆς ἀναχώρησης, τί ἀπομένει τουλάχιστον γιὰ μᾶς τοὺς λαϊκοὺς ὡς πρότυπο ἐλευθερίας ἀπὸ τὶς κοσμικὲς ἀπαιτήσεις κύρους, τὶς φιλοδοξίες ἐξουσιαστικῆς ἐπιβολῆς — τί ἀντιπροσωπεύει πιά τὸ ἔνδυμα τοῦ χαροποιοῦ πένθους, ἡ χαρμολύπη τῆς ἄσκησης γιὰ τὴν ἀτομικὴ νέκρωση ποὺ ζωοποιεῖ τὸ καθολικὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας;

Δυστυχῶς, ἡ περίπτωσή τοῦ ἐπικριτῇ μου μοναχοῦ μοιάζει νὰ λειτουργεῖ ὄχι ὡς παράδειγμα πρὸς ἀποφυγὴν, ἀλλὰ ὡς μέτρο καὶ ὑπόδειγμα. Ἡ ἀσυνείδητη ψυχολογικὴ διολίσθηση μοναχῶν στὸ ρόλο ἀστυνόμου τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰσαγγελέα, ἔχει πάρει τὰ τελευταῖα χρόνια διαστάσεις ἐπιδημίας. Καὶ καλύπτεται αὐτὴ ἡ ἀλλοτριωτικὴ διολίσθηση μὲ τὸ πρόσχημα τῆς εὐθύνης γιὰ τὴ διάσωση τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τὴν αἵρεση! Τὸ πρόσχημα ὑποκαθιστᾷ τὸ σχῆμα, καὶ προϋποθέτει τὸν μοναχὸ ὄχι ὡς μετανοοῦντα καὶ σταυρούμενον «ὡπὲρ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία», ἀλλὰ ὡς φορέα μιᾶς ἐγκυρότητας, ἀντικειμενικᾶ — δηλαδὴ κοσμικᾶ — κατοχυρωμένης, ποὺ δικαιούται νὰ κατακεραυνώνει Πατριαρχεῖα, Ἀρχιεπισκόπους, Ἐπισκόπους καὶ ὁποῖον κληρικὸ ἢ λαϊκὸ, μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς αἵρεσης, τῆς προδοσίας, τοῦ ἐνδοτισμοῦ σὲ θέματα πίστεως.

Ἔτσι, τὸ ἔνδυμα τοῦ πένθους καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὶς κοσμικὲς συμβατικότητες μεταβάλλεται σήμερα σὲ στολὴ εἰσαγγελέα ἢ ἀστυνομικοῦ (στολὴ κατὰ σύμβασιν αὐθεντίας) καὶ ὁ τόπος τῆς ἀναχώρησης σὲ ὑποκατάστατο τῆς παπικῆς καθέδρας. Κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωρίζει τὸν μοναχισμό ὡς φύλακα τῆς ὀρθόδοξης πίστεως. Ἀλλὰ εἶναι τραγικὸ σύμπτωμα ἐκδυτικισμοῦ νὰ κατανοοῦμε τὴν ἔννοια τοῦ «φύλακα» μὲ τὰ μέτρα τοῦ βατικάνειου Defensor Fidei, καὶ ὄχι μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸ περιεχόμενον τῆς ἰσόβιας ἄσκησης γιὰ τὴ βιωματικὴ γνησιότητα τοῦ γεγονότος τῆς πίστεως.

Παρακολουθοῦμε ἐνεοὶ ὀρθόδοξους μοναχοὺς νὰ μὴν ἀσχολοῦνται, παρὰ μὲ τὸ πότε θὰ διακόψουν τὸ μνημόσυνο τοῦ Πατριάρχου — αὐτοαφορίζόμενοι ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας — ἀποφασίζοντας κατὰ τὴν κρίση τους πότε ὁ Πατριάρχης περιπίπτει σὲ αἵρεση! Καὶ ἀφοῦ ὑποκαθιστοῦν ἔτσι τὸν ρόλο Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καθόλου παράδοξο ποὺ ἐν συνεχείᾳ ἐφορμοῦν καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἀσήμαντους λαϊκοὺς, ἀπαιτώντας τὴν ἐξάλειψή τοῦ ὀνόματός μας ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν ζώντων, ἀνάλητοι γιὰ τὶς ἀδυναμίες καὶ τὰ τραύματά μας, ἔτσι ποὺ «καθ' ἡμέραν γευώμεθα τοῦ θανάτου», θηριομαχώντας μέσα στὴ σύγχρονη ζούγκλα τῆς ἀθεΐας καὶ τῆς ἰδιοτέλειας.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ παραφράσω (χωρὶς νοηματικὰ νὰ προδώσω) τὸν ἀείμνηστο π. Ἀλέξανδρο Σμέμαν, «ἂν κάποια μέρα διδαχτεῖ μιὰ ἐπιστήμη ποὺ ἀπὸ καιρὸ τὴν περιμένουμε — ποιμαντικὴ παθολογία —, ἡ πρώτη ἀνακάλυψή της θὰ εἶναι πὼς πολλὲς μοναχικὲς κλήσεις στὴν πραγματικότητα ὀφείλονται ἢ ἔχουν τὶς ρίζες τους σὲ μιὰ μακάβρια ἐπιθυμία γιὰ τὸν ὑπερφυσικὸ σεβασμὸ ποὺ τρέφει ὁ κόσμος

για τούς μοναχούς, ιδιαίτερα όταν οί πιθανότητες του φυσικοῦ σεβασμοῦ εἶναι ἐλάχιστες». Καί ὁ νοῶν νοεῖτω.

*
* *

Σέ ὅλη τή μακρά διαδρομή του στο προσκήνιο τῆς δημοσιότητας, ὁ κατήγορός μου μοναχός προβάλλει μιὰ πάγια «θεολογική» θέση, κυρίαρχη σέ κάθε σχεδόν δημοσίευσμά του: Τῇ διαστολῇ τῶν μοναχῶν ἀπό τούς λαϊκοὺς σάν διαφορὰ δυὸ ἐπιπέδων ἢ βαθμίδων σωτηρίας.

Δὲν ἀναφέρεται ἀπλῶς σέ δυὸ διαφορετικοὺς τρόπους ἢ ὁδοὺς ἄσκησης γιὰ τὴν εἴσοδο στὴν ἐκκλησιαστικὴ Βασιλεία. Δὲν διακρίνει τούς μοναχοὺς ὡς παραδειγματικὸ πρότυπο καί ἀξιομίμητη πρωτοπορία μέσα στο ἐκκλησιαστικὸ σῶμα — ὡς μέτρο καί κανόνα ἐκκλησιαστικῆς ἄθλησης. Βλέπει τὸν μοναχισμό σάν ἄλλο εἶδος χριστιανισμοῦ, σάν πρωταθλητισμὸ ἀτομικῶν ἐπιδόσεων, δίχως ἀναφορὰ στίς ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις τῆς ἄσκησης, στὴν εὐχαριστιακὴ πραγματοποίηση καί φανέρωση τοῦ γεγονότος τῆς σωτηρίας. Προβάλλει τὴ σωτηρία ὡς ἀτομικὸ κατόρθωμα (μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς ἀτομικῆ χορηγούμενης Χάρης), ὁπότε οἱ μοναχοὶ κερδίζουν μιὰν ἀνώτερη καί οἱ λαϊκοὶ μιὰ κατώτερη καί κατὰ συγκατάβασιν σωτηρία.

Ἄν τὸν ἐρεθίζει μέχρι μανίας ἡ ἐμμονὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων στὴν κοινὴ καί ἔμφυτη στὴ φύση μας «ἀγαπητικὴ δύναμη», εἶναι γιὰ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἀποκαλύπτει δυὸ ἐνδεχόμενα κοινὰ σέ μοναχοὺς καί λαϊκοὺς: Νὰ διαστραφεῖ ἡ ἐρωτικὴ δύναμη σέ αὐτονομημένη ὁρμὴ ὑπαρκτικῆς αὐτοτέλειας, αὐτοδιαιώνισης τῆς φύσης ἢ ναρ-

κιστικοῦ αὐτοερωτισμοῦ, δηλαδή σέ θάνατο. Ἡ νὰ ἐγκεντριθεῖ αὐτὴ ἡ δύναμη στὴ Χάρη τῆς ζωῆς ποὺ εἶναι ὁ ἔρωτας τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ μεταβληθεῖ σέ σχέση κοινωνίας τῆς ζωῆς μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα καί τὴν Κεφαλὴ του.

Γιὰ τὸν κατήγορό μου μοναχό, ὁ ἔρωτας δὲν ἔχει τὴν παραμικρὴ σχέση μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῆς ζωῆς, τὸν ἀσκητικὸ καί εὐχαριστιακὸ εἰκονισμό τῆς Τριαδικῆς κοινωνίας τῶν θείων Προσώπων (ποὺ εἶναι «τὸ ὅλον τοῦ ἔρωτος», κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο). Γιὰ τὸν ἐπικριτὴ μου μοναχό ὑπάρχει μόνο ὁ θεὸς ἔρωτας, ὁ ἔρωτας τοῦ ἀτομικοῦ ἀνθρώπου μόνο γιὰ τὸν Θεό, ὡς ἰδιωτικὸ κατόρθωμα. Καί ὁ ἀτομικὸς αὐτὸς πρωταθλητισμός, ὁ ἄσχετος μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ πραγματοποίησιν τῆς σωτηρίας, εἶναι ἀποκλειστικότητα τῶν μοναχῶν καί μόνο. Κάθε ἄλλη ἔκφραση καί ἐκδήλωση τῆς ἀγαπητικῆς δύναμης τοῦ ἀνθρώπου, ἀκόμα καί ὡς «μυστήριον μέγα εἰς Χριστὸν καί εἰς τὴν Ἐκκλησίαν», εἶναι «δύσεως ἔρωτος», «δαιμονικός», «σαρκικός», «ἀκάθαρτος», «ἀληθινὴ αἰχμαλωσία».

Τὸ διακηρύσσει ἀπερίφραστα: «Ὁ ὁρος ἔρωτος δὲν ὑπάρχει στὴν πατερικὴ ὁρολογία γιὰ τίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον ἀγάπη ποὺ μετουσιώνεται σέ ἐνδιαφέρον» — (ναί, μόνο ἐκδήλωση ἐνδιαφέροντος εἶναι ἡ ἀγάπη κατὰ τὸν μοναχό, γι' αὐτὸ καί χλευάζει τούς ὄρους «αὐθυπέρβασιν», «αὐτοπροσφορά», «θυσιαστικὴ αὐταπάρνηση»). Καί συνεχίζει:

«Ἐρως εἶναι φλογερὴ ἀγάπη ποὺ ἀναφέρεται μόνο στὸν Θεό καί δὲν ἔχει καμία θέση οὔτε πρὸ τοῦ γάμου, οὔτε μέσα στὸν γάμο».

Καὶ γὰρ νὰ μὴν ὑπάρξει περίπτωση παρανόησης, προσέτει:

«Οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ δὲν αἰσθάνονται καμιά ἐπιθυμία προγαμιαίων σχέσεων, οὔτε καὶ ἐμπνέονται ἀπὸ ἐρωτικές διαθέσεις μέσα στὸν γάμο».

Ἀκόμα καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ μετουσιώνεται σὲ «ἐνδιαφέρον»(!), ἀκόμα κι αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κανόνας ζωῆς, ἂν δὲν προηγεῖται ἡ ἀτομικὴ καθαρότητα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ μοναχὸς συμβουλεύει:

«Ἄν εἶσαι καθαρὸς, ἀγάπα. Ἄν ὄχι, μακριὰ ἀπὸ ἀγάπης».

Ἔτσι τὰ πράγματα διαχωρίζονται μὲ σαφήνεια σὲ ἄσπρο καὶ μαῦρο, σὲ φῶς καὶ σκότος. Ἀπὸ τὴ μιά οἱ μοναχοὶ καὶ ὁ θεῖος ἔρω, ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ κοσμικοὶ καὶ ὁ δαιμονικὸς ἔρω. Βέβαια, οἱ κοσμικοὶ πρέπει νὰ ὑπηρετήσουν τὴν κτηνώδη διαιώνιση τῆς φύσης, προφανῶς γιὰ λόγους δημογραφικοὺς καὶ μόνο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία τοὺς παραχωρεῖ τὸν γάμο ὡς νομικὴ «ἄφεση» γιὰ τὴ σαρκικὴ τοὺς μίξη, μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ εἶναι ἡ σχέση τοὺς ἀνέρας, νὰ μὴν «ἐμπνέονται ἀπὸ ἐρωτικὲς διαθέσεις μέσα στὸν γάμο». Γιατὶ μόνο ἡ ἀνέρας, εἶναι «ἕλλογη» κατὰ τὸν ἀγιορείτη μοναχό. Ἡ διαφορὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γάμου ἀπὸ τὸν φυσικὸ θεσμό τοῦ γάμου «συνίσταται μόνον στὸν βαθμὸν ἀλογίας». «Μόνον ὁ κατὰ λόγον βίος, στὰ πλαίσια τῶν ἐλλόγων ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀπαλλάσσει τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὸν ἔρωτα ποὺ ἐνεργεῖ ὁμότυπα, μὲ κοινὰ χαρακτηριστικά, στοὺς ἀζύγους καὶ στοὺς συζύγους, στοὺς πολιτισμένους καὶ τοὺς ἀπολιτίστους».

Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν, κατὰ τὸν ἀγιορείτη μοναχό, παραχωρεῖ τὸν γάμο στοὺς κοσμικοὺς, μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ εἶναι ἡ σχέση τοὺς ἀνέρας, καὶ ἐπομένως «ἕλλογη» — ἀκριβῶς ὅπως δίδασκαν καὶ κάποιοι Στωικοί, οἱ περισσότεροι Γνωστικοὶ καὶ κυρίως ὁ Θωμᾶς Ἀκινάτης. Αὐτὴ ἡ ἀνέρας, μίξη γιὰ τὴ διαιώνιση τοῦ εἶδους, εἶναι ἡ μόνη ἐπιτρεπτή. Κάθε ἄλλη συζυγικὴ προσέγγιση ἔξω ἀπὸ τὴν κτηνώδη βιολογικὴ σκοπιμότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς, εἶναι ἁμαρτία «βαρύτατα κανονιζόμενη», «ἐγωισμὸς γιὰ δύο», «μέθρη ἀπὸ τὴν ἀνάδοση πτωμάτων».

Γιατὶ, διαφορετικὰ, πῶς θὰ δικαιωθεῖ ἡ σωτηριολογικὴ ὑπεροχὴ τῶν μοναχῶν, τὸ ναρκισσικὸ ὑπερεγὼ τῆς ἀτομικῆς «καθαρότητας». Ἄν ὁ ἔρωτας δὲν εἶναι «κτηνώδης ὑπάνθρωπη ἀλογία», ἀλλὰ «δύναμις ἐκστατικὴ καὶ ἐνοποιός», «διὰ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν προϋφειστώσα καὶ ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ διὰ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἐκδιδόμενη», ὅπως βεβαιώνει διὰ στόματος τῶν ἀγίων ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἂν δὲν ὑπάρχει διαφορὰ «εἴτε θεῖον, εἴτε ἀγγελικόν, εἴτε νοερόν, εἴτε ψυχικόν, εἴτε φυσικὸν αὐτὸν εἴποιμεν», τότε, ἀκόμα καὶ οἱ λαϊκοὶ μποροῦν τὸν φυσικὸν ἔρωτα νὰ τὸν μετατρέψουν σὲ Χριστομίμητον ἔρωτα «ἀγαπῶντες τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς». Ἄν ἡ ὅλη Ἐκκλησία εἶναι δυνάμει «τὸ ὅλον τοῦ ἔρωτος», ὡς εἰκόνα τοῦ τρόπου τῆς ὄντως ζωῆς, δηλαδὴ τῆς Τριαδικῆς κοινωνίας τῶν Προσώπων, τότε οἱ μοναχοὶ χάνουν τὸ μονοπώλιο τοῦ θεοῦ ἔρωτα. Καὶ ἂν χάσουν οἱ μοναχοὶ τὴν ἀξιολογικὴ ὑπεροχὴ τοὺς, ἂν πάψουν νὰ ἐκπροσωποῦν ἓνα ἀνώτερο εἶδος χριστιανισμοῦ, τότε ἀπὸ ποῦ θὰ ἀντλήσουν τὴν ἐγκυρότητα τῶν εἰσαγγελικῶν τοὺς παρεμβάσε-

ων ἢ —για νὰ γίνω ὀδυνηρὰ καυστικός— ποῦ θὰ στηριχθεῖ «ἡ μακάβρια ἐπιθυμία γιὰ τὸν ὑπερφυσικὸ σεβασμὸ ποὺ τρέφει ὁ κόσμος γιὰ τοὺς μοναχοὺς».

Γίνομαι πικρὸς «καυστήρα χρώμενος ἵνα τὴν σαπηδόνα ἐκκόψωμεν» τῆς κοινῆς σὲ ὅλους μας ψυχολογικῆς ἐγκυστώσεως σὲ φαντασιώδεις ναρκισσικὲς αὐτοκατοχυρώσεις, καὶ διότι «ὑπερβαλλόντως πολλοὺς ἐξηπατήκασιν τὰ ὑπερήφανα ρήματα» τῆς μανιχαϊκῆς περιφρόνησης τοῦ ἐγγάμου βίου.

Πανικοβάλλει λοιπὸν τὸν κατήγορό μου μοναχὸ αὐτὴ ἡ ἐνιαία καὶ ἀδιαφοροποίητη ἐκδοχὴ τοῦ ἔρωτα, «εἴτε θεῖον, εἴτε ἀγγελικόν, εἴτε νοερόν, εἴτε ψυχικόν, εἴτε φυσικόν αὐτὸν εἵπομεν». Καὶ δὲν τολμάει νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἀκόμα πιὸ συγκεκριμένη πρόκληση τοῦ ἁγίου συγγραφέα τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, ποὺ ἀναγνωρίζει ὅτι κάθε ἐρωτικὴ σχέση, ἀκόμα καὶ ἡ ἀκόλαστη, «μετέχει τὰγαθοῦ κατ' αὐτὸ τὸ τῆς ἐνώσεως καὶ φιλίας ἀμυδρὸν ἀπήχημα... κατ' αὐτὸ τὸ ἐφίεσθαι, καὶ ζωῆς ἐφίεσθαι, καὶ πρὸς ἀρίστην ζωὴν ἀποσκοπεῖν».

Θέση ποὺ διευρύνει ἀργότερα ὁ ἅγιος Μάξιμος, ἀναγνωρίζοντας τὸν «ἐνοποιὸν ἔρωτα», μὲ πηγὴ καὶ αἰτία τὸν Θεὸ «ὃς ἀγάπη ἐστίν», «μεταβατικῶς προϊόντα ἐπ' ἀγγέλους... ἐπὶ θεοσόφους ἄνδρας, οἱ εἰσὶ τῆς Ἐκκλησίας... ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους, ἐν οἷς ὁ περὶ φιλίας νόμος... ἐπὶ τὰ ἄλογα, ἅτινα ἐκ τῆς ἐρωτικῆς ταύτης δυνάμεως ἀγεληδὸν ἵπτανται... καὶ ἐπὶ τὰ μὴ ἀγελαῖα τὰ πρὸς τὴν τῶν ὁμοστοίχων σύνοδον κινούμενα... καὶ ἐπὶ τὰ ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα τὰ κατὰ τὴν ἐκτικὴν ἐπιτηδειότητα, ἥτοι τῆς ποιότητος, ἐρῶντα τοῦ δημιουργοῦ».

Σὲ αὐτὴ τὴν ἐκπληκτικὴ συμπαντικὴ θεώρηση τοῦ κόσμου ὡς ἐνεργουμένης ἐρωτικῆς ἐνοποιοῦ δυνάμεως ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεὸ —«πρῶτον αἷτιον τοῦ οὐρανοῦ ἔρωτος»— καὶ εἶναι «δύναμις ἐπιστρεπτική» πρὸς Αὐτόν, ὁ κατήγορός μου μοναχὸς πανικόβλητος ἀντιτάσσει τὴ δική του ἀτομικὴ καὶ ἀπόλυτὴ ἄρνηση: «*Ἡ φύσις τοῦ ἔρωτα εἶναι δαιμονικὴ*» ἀποφαίνεται. Ἀρνεῖται ἀπερίφραστα τὴ μαρτυρίαν τῶν ἁγίων δίχως τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ. Εἶναι ἀπίστευτο: μιλάει ὄχι γιὰ τὴ *χρῆση*, ἀλλὰ γιὰ τὴν *ἴδια* τὴ φύσιν τοῦ ἔρωτα καὶ τὴ χαρακτηρίζει *δαιμονικὴ* — ὥσάν νὰ εἶναι «κτίστης κακῶν ὁ Θεός», ὥσάν νὰ ἐμφύτευσε Αὐτὸς στὴ φύσιν τῶν κτισμάτων Του δυνάμη δαιμονική.

Χρόνια ὀλόκληρα λιβελλογραφεῖ ἐναντίον μου, μὲ στιγματίζει στίς συνειδήσεις τῶν πιστῶν ὡς αἰρετικὸ, νικολαΐτη, λασπολογεῖ ἀτιμάζοντας μὲ τὰ φανταστικά του σενάρια τὸν προσωπικὸ μου βίον, σπιλῶναι τὸ ὄνομα ποὺ θὰ φέρουν στὴ ζωὴ τους τὰ παιδιὰ μου. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐπειδὴ τολμῶ νὰ πιστεύω μαζί μὲ τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἔσχατο μέλος τῆς, ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἔρωτα δὲν εἶναι δαιμονικὴ. Ὅτι ἀκόμα καὶ ὁ ἀκόλαστος ἔρως τῆς ὁρμῆς γιὰ ἡδονή, εἶναι ἡ *φυσικὴ*, ἢ καὶ διεστραμμένη ἀπὸ τὴν πτώση μας, ἀφετηρία καὶ δυνατότητα, ποὺ ἐπιτρέπει στὴν *προσωπικὴ* ἐλευθερίαν καὶ μετάνοιαν νὰ μεταστρέψει τὴν ἀλογία σὲ λόγο ἀγαπητικῆς κοινωνίας καὶ σχέσης, σὲ αὐθυπέρβαση τοῦ φυσικοῦ ἀτόμου, σὲ αὐταπάρνηση καὶ αὐτοπροσφορά, σὲ μετοχὴ στὴν ἐκκλησιαστικὴ σταυρικὴ νεκρανάσταση.

Ὅταν τὰ γράφω αὐτά, μὲ χαρακτηρίζει «σεξθεολόγος», «ἐραστὴ πτωμάτων», «διεφθαρμένον ἀπὸ τὴν οἴηση καὶ τὴ φιληδονίαν», «τυφλωμένον ἀπὸ σκοτεινὸν ἐρωτισμὸ», «παῖνιο

τῶν δαιμόνων τῆς φιληδονίας», «διαβόητο ἐκφραστὴ καὶ ἑρμηνευτὴ τῶν ἀθλίων παθῶν τοῦ κόσμου». Μοῦ καταλογίζει «ψυχικὴ διαφθορά, ἔρεβος νοῦ, δαιμονικὴ βούληση», «ἐρωτικὴ βακχεία», «πλαδαρούς, γυναικῶδεις καὶ ἀλόγους πορνικοὺς συναισθηματισμούς», «κτηνώδη διαστροφή», «ρόλο διαβολικό», «πανάθλιες πλάνες», «φιλόπορνο θεωρία». Μοῦ προσάπτει ὅτι διδάσκω «τὴν μετ' ἔρωτος πορνείαν ὡς κλίμακα εἰς οὐρανοὺς ἀνάγουσαν». «Ὅτι κηρύττω πῶς «ἡ πορνεία συμπλεκομένη με ἐρωτικὰ συναισθήματα μεταβάλλεται σταδιακὰ σὲ θεῖον ἔρωτα».

Δὲν μπορεῖ ἢ δὲν θέλει νὰ κατανοήσῃ αὐτὰ ποὺ γράφω, δὲν ἐνδιέφερόναι νὰ διακρίνῃ τί πραγματικὰ προσπαθῶ νὰ ἐκφράσω, ἔστω μὲ ἑλλείψεις καὶ ἀστοχίες στὴν ἐκφραση. Δείχνει νὰ θέλῃ μόνο τὴν ταύτιση τοῦ ὀνόματός μου με τὴν αἴρεση καὶ τὴ διαφθορά — ἐπιδιώκει αὐτὴ τὴν ταύτιση ἀκόμα καὶ με τοὺς τίτλους στὰ ἐξώφυλλα τῶν βιβλίων του. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ μεταπεισθεῖ, εἶναι ἀπόλυτα βέβαιο ὅτι θὰ συνεχίσει τὴ βιαιότητα πολεμικῆ του, δὲν μπορεῖ νὰ κάνει ἄλλιῶς.

Μόνο λοιπὸν γιὰ τὸν καλοπροαίρετο ἀναγνώστη θὰ ἐπαναλάβω ἀκόμη μιὰ φορά:

«Ὅπου καὶ ὅποτε ἔχω ἀσχοληθεῖ με τὸ θέμα τοῦ ἔρωτα, προφορικὰ ἢ γραπτὰ, ἐπαναλαμβάνω ἀδιάκοπα, ὅτι ἀπὸ μόνῃ τῆς ἡ φυσικῆς ἀφετηρίας τῆς ἔμφυτης ἀγαπητικῆς δυνάμεως, μπορεῖ νὰ «ἀπηχεῖ ἀμυδρῶς» τὴ θεία αἰτιώδη καταγωγὴ τῆς, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ προσώπου, τὴν ἐρωτικὴν του κοινωνία με τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἁγίους μέσα στὸ σῶμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλοπεριχώρησης. Αὐτὴ ἡ ἀποκατάσταση δὲν εἶναι ἔργο καὶ δυνατότητα τῆς φύσης, εἶναι ἔργο καὶ δυνατότητα

τῆς Χάρης. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀρκεῖ οὔτε καὶ ἡ ἀτομικὴ ἀρετὴ, ὁ ὑποπιασμός τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀσκησις, ἂν δὲν εἶναι ἀθλήματα κοινωνίας καὶ μετοχῆς στὸν τρόπο ὑπάρξεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος.

*
* *

Ἡ διαφορὰ μου με τὸν ἐπικριτὴ μου μοναχὸ δὲν εἶναι ἡθικὴ — ἐκεῖνος δῆθεν πιὸ αὐστηρὸς, ἐγὼ δῆθεν πιὸ ἐλαστικὸς καὶ «αἰρετικὰ» φιλελεύθερος στὶς ἀσκητικὰς ἀπαιτήσεις. (Ἄν μπορούσε νὰ κρίνῃ ἀπροκατάληπτα, θὰ ἀντιλαμβανόταν ὅτι ἡ ὁδὸς ποὺ προσπαθῶ νὰ προβάλω στοὺς νέους, ἀντλώντας ἀπὸ τὴν πατερικὴ Παράδοση, εἶναι πολὺ δυσκολότερη σὲ σύγκριση με τὶς δικές του ἀπαιτήσεις ἀτομικῆς πειθαρχίας σὲ νομικίστικες ἐντολές.)

Ἡ διαφορὰ μας, πολὺ πιὸ θεμελιώδης, ἀναφέρεται στὸν τρόπο ποὺ ἀντιλαμβανόμαστε τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι διαφορὰ ἀνάμεσα σὲ μιὰ «θρησκευοποιημένη» ἀτομοκεντρικὴ ἀντίληψη τῆς σωτηρίας — ἀντικειμενικὰ ἐλεγχόμενη καὶ μετρούμενη με μέτρα νομικοῦ ἡθικισμοῦ — καὶ σὲ μιὰ ἐκκλησιοκεντρικὴ ἀντίληψη τῆς σωτηρίας, ποὺ σκοπεύει στὴν πραγματοποίησιν τῆς ὄντως ζωῆς τοῦ Τριαδικοῦ Πρωτοτύπου, με κριτήριον τὴν ἐρωτικὴ-ἀγαπητικὴ αὐθυπέμβαση τοῦ ἐγώ. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τὴν ἴδια διαφορὰ ποὺ χωρίζει «καισαρικὰ» καὶ τὸν πιετισμὸ τῶν ἐξω-ἐκκλησιαστικῶν ὁργανώσεων ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐσέβεια, τὴν ἴδια διαφορὰ ποὺ χωρίζει ἀγεφύρωτα τὴ φραγκικὴ Δύση ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν.

Στὸ ἐπίπεδο αὐτῆς τῆς διαφορᾶς δὲν ἔχει νόημα νὰ

ἐπιχειρηματολογεῖ κανεὶς — ἡ ἀτομοκεντρικὴ θρησκευτικὴ δὲν εἶναι θεωρητικὴ θέσις, ἀλλὰ σκληρυνμένη καὶ ἄθραυστη ψυχολογικὴ ἐγκύστωση· (τὸ ἔχει ἀποδείξει, χρόνια τώρα, καὶ ὁ λεγόμενος «διαχριστιανικὸς διάλογος», ἀλλὰ καὶ ἡ πρακτικὴ τῶν ἐξω-εκκλησιαστικῶν ὁργανώσεων). Οὐτε εἶναι τυχαῖο πὺν τελευταῖα ὁ ἐπικριτὴς μου μοναχὸς ἔχει ἀναλάβει ἀναφανδὸν τὴν ὑπεράσπιση τῶν ἐξω-εκκλησιαστικῶν ὁργανώσεων, τίς ὁποῖες ὅμως στὸ παρελθὸν ὁ ἴδιος εἶχε πολεμήσει:

«Ἡ ἀνάπτυξη πρωτοβουλιῶν», λέει, «ἀπὸ μέρους τῶν εὐσεβῶν καὶ εὐλαβῶν λαϊκῶν καὶ ὁ σχηματισμὸς ἀδελφότητων — διαφόρων χριστιανικῶν σωματείων στὰ ὁποῖα ἐνσωματοῦνται ἐλευθέρως εὐλαβεῖς θεολόγοι — εἶναι εὐλογία Θεοῦ». Προϋπόθεση εὐλογίας λοιπὸν καὶ σωτηρίας εἶναι ἡ ἀτομικὴ «εὐσέβεια», ἡ ἀτομικὴ «εὐλάβεια», ἔστω κι ἂν καλλιεργεῖται σὲ ἀστικὰ σωματεῖα καὶ αἵθουσες, ἀποκομμένη ἀπὸ τὸ ζωοποιὸ σῶμα τῆς ἐνορίας καὶ ἐπισκοπῆς. Εἶναι τέτοιος ὁ ἐγκλωβισμὸς τοῦ μοναχοῦ στὴν ἀτομοκεντρικὴ ἀντίληψη τῆς σωτηρίας, ὥστε νὰ παραβλέπει, ἁγιορείτης αὐτός, ἀκόμα καὶ τὴν ὁμολογημένη πολεμικὴ ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀπὸ τοὺς «εὐσεβεῖς» καὶ «εὐλαβεῖς» ἐξω-εκκλησιαστικούς.

Θὰ τὸ ἐπαναλάβω, ὅσο κι ἂν γίνομαι κουραστικός: Ἄν ἔχει κάποιον νόημα αὐτὴ ἐδῶ ἡ ἀπάντησή μου, δὲν εἶναι γιὰ νὰ μεταπεισθεῖ ὁ λιβελλογράφος μοναχός. Τὸ προεξοφλῶ μὲ βεβαιότητα: θὰ ἐφεύρει ὅπωςδήποτε καινούργια τεχνάσματα νοηματικῶν διαστροφῶν καὶ συκοφαντικῆς λασπολογίας γιὰ νὰ συνεχίσει τίς μανιώδεις ἐπιθέσεις του.

Εἶμαι σίγουρος πῶς δὲν θέλει νὰ ἐνεργεῖ μὲ τέτοιους τρόπους, ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ κάνει διαφορετικά. Τὰ κείμενά του προδίδουν τέτοια ψυχολογικὴ ἐμπλοκή, πὺν δὲν ἀφήνει περιθώρια νηφάλιας κρίσης καὶ ἐλεύθερης βούλησης. Ἄν κάνει τὴν παραμικρὴ ὑποχώρηση, κινδυνεύει ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα ὅπου στήριξε ὡς τώρα τὴ ζωὴ του, κινδυνεύει τὸ «κύρος» του, πὺν τὸ ὑπερασπίζεται ἐπικαλούμενος ἀκόμα καὶ «τὰς μεταφράσεις τῶν βιβλίων» του «στὴν ἀραβικὴ, στὴν γαλλικὴ, ἰταλικὴ, ἰαπωνικὴ καὶ γερμανικὴ γλῶσσα» — κοσμικὲς ἐπιτυχίες πὺν ἐπιτρέπουν εἰσαγγελικὸ ρόλο σὲ ἀναχωρητὴ τῶν ἐγκοσμίων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς ἀτομικῆς του ἐγκυρότητας καὶ πάλι, ἐπικαλεῖται ὡς τεκμήριο «τὴν εὐχὴν» τοῦ Γέροντά του Γαβριήλ, καὶ δὲν διστάζει νὰ συγγράψει καὶ βιβλίον γι' αὐτόν, μεταθανατίως, ἐνῶ ὁλόκληρο τὸ Ἅγιον Ὅρος βοᾷ γιὰ τὴ ρῆξη ἀνυπακοῆς πὺν τὸν χώριζε ἀπὸ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον Γέροντα. Ὑπάρχουν πάντα τὰ δημοσιογραφικὰ τουλάχιστον πειστήρια αὐτῶν τῶν ρῆξεων, ὅταν (στὴν ἐφημερίδα «Χριστιανικὴ») ἔγραφε, ἀναφερόμενος στὸν Γέροντά του, ὅτι «ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ». Καὶ ἔχω στὰ χέρια μου ἐπιστολὴ γνωστοῦ θεολογοῦντος λογίου τῆς Θεσσαλονίκης, πὺν διηγεῖται πῶς ὁ ἀείμνηστος Γαβριήλ τὸν συμβούλευε: «Μὴν τὸν ἀκοῦς. Ἐχει φθόνον. Αὐτός δὲν ἔκανε ποτὲ ὑπακοὴ σὲ μένα. Μὴν κάνεις οὔτε σὺ σ' αὐτόν».

Δὲν πρόκειται λοιπὸν νὰ μεταπεισθεῖ ἀπὸ τὴν ἀπάντησή μου ὁ κατήγορός μου μοναχός, γιὰ τὸ πρόβλημά του δὲν εἶναι κὰν ἡ δικὴ μου περιθωριακὴ παρουσία στὸν ἐκκλησιαστικὸ βίον. Τὸ πρόσωπό μου εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀφορμὴ ἢ ἡ

πρόφαση, ἐνῶ τὸ πρόβλημά του — ὀλοφάνερο μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῶν λιβέλλων του — εἶναι κάποιοι ἁγιορεῖτες συμμοναστές του, ποὺ τοὺς ἐντάσσει διακριτικὰ καὶ ἀνώ-
νυμα στὴν «αἵρεση τῶν Νεορθοδόξων», θέλοντας νὰ τοὺς φορτώσει τὰ δικά μου πραγματικὰ ἢ φανταστικὰ ἀτοπή-
ματα.

Εἶναι ἡ νέα γενιὰ τῶν ἁγιορειτῶν μοναχῶν, ποὺ ἄθελά της καὶ μὲ μόνη τὴν παρουσία της τὸν ἐκτόπισε ἀπὸ τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν κοσμικῶν γιὰ τὴν ἀθω-
νικὴ πολιτεία. Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ὁ κατήγορός μου μοναχός, ἂν καὶ ἀπόφοιτος μόνο τοῦ γυμνασίου, ἦταν ὁ μοναδικὸς «λόγιος» ἡσυχαστῆς τοῦ Ἀγίου Ὁρους, καὶ κάθε κάθοδος του στὴν Ἀθήνα ἦταν γεγονός γιὰ τοὺς κοσμικοὺς κύκλους τῆς θρησκευομένης ἐφοπλιστικῆς ἀρι-
στοκρατίας. Ἀλλὰ ὅταν ἐμφανίστηκαν στὴν ἁγιώνυμη πολιτεία καὶ ἐντάχθηκαν ταπεινὰ καὶ ἀθόρυβα στὸν μονα-
στικὸ βίο κάποιοι χαρισματοῦχοι νέοι θεολόγοι, ὅσο κι ἂν προσπάθησαν νὰ κρύψουν καὶ νὰ θάψουν πανεπιστημια-
κοὺς τίτλους καὶ μεταπτυχιακὰς σπουδές, ἡ ἀκτινοβολία τους καὶ ἡ ἐκκλησιοκεντρικὴ τους Θεολογία ἔβαλε αὐτό-
ματα στὸ περιθώριο τὴν ἀτομοκεντρικὴ εὐσεβολογία τοῦ ἄλλοτε «λόγιου» μοναχοῦ. Τώρα, κάθε κάθοδος τῶν θεο-
λόγων μοναχῶν στὰ ἀστικά κέντρα προκαλεῖ πλημμυρίδα νεολαίας στὰ φοιτητικὰ ἀμφιθέατρα ἢ στὶς αἰθουσες δια-
λέξεων, καὶ ἡ παρουσία τοῦ Ἀγίου Ὁρους στὴν πνευμα-
τικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμενικῆς Ὁρ-
θοδοξίας, εἶναι πιά μιὰ ψηλαφητὴ εὐλογία.

Ὅα μπορούσε καὶ ὁ ἐπικριτῆς μου μοναχός, στὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων του, νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὴ τὴν εὐλογημέ-
νη «στροφή» ποὺ μοιάζει νὰ παρατηρεῖται στὴν Ἑλλάδα

— τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν προτεσταντικὴ ἠθικολογία τῶν ὀργανώσεων καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴ νοησιарχία, στὴ «νεοπα-
λαμικὴ», ὅπως χαρακτηρίστηκε, προτεραιότητα τῶν κρι-
τηρίων τῆς πατερικῆς ἐμπειρίας, τῆς εὐχαριστιακῆς ἐκ-
κλησιολογίας, τῆς θεολογίας τῶν Εἰκόνων, τῆς λειτουργι-
κῆς ἀσκητικότητας. Ἀντ' αὐτοῦ, προτίμησε τὴν ἐπιθετι-
κὴ ἀντιπολίτευση, προκειμένου νὰ κρατηθεῖ μὲ κάθε θυσία
στὸ προσκήνιο τῆς δημοσιότητας. Καὶ μὲ τὸ πέρασμα τῶν
χρόνων ἔφτασε στὴ συστηματικὴ κατασυκοφάντηση τῆς
πνευματικῆς δίψας ποὺ ὀδηγεῖ στὴ θεολογικὴ ἀναζήτηση
τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας. Ἀντὶ νὰ «εὐφρανθεῖ καὶ
χαρεῖ» γιὰ τὴν ἐπιστροφή «τῶν πρὶν διεσκορπισμένων τέ-
κνων» στὸ πατρικὸ σπίτι τῆς πατερικῆς Παράδοσης, ἄρχι-
σε, σὰν τὸν πρεσβύτερο υἱὸ τῆς παραβολῆς, νὰ ὀργίζεται
γιὰ τὸν δῆθεν παραγκωνισμό του καὶ νὰ βλέπει στὰ πρό-
σωπα τῶν ἐπιστραφέντων ἀδελφῶν του «τελωνῶν φίλους
καὶ πορνῶν».

Ἔτσι, ἔφτασε νὰ ὑποταχθεῖ — σίγουρα δίχως ἐπίγνωση —
στὶς θολές σκοπιμότητες ρυπαρῶν ἐξω-ἐκκλησιαστικῶν
ἐντύπων καὶ θανάσιμα «ἐθιγμένων» πανεπιστημιακῶν κα-
θηγητῶν, ποὺ παλεύουν νὰ δικαιώσουν ἀπεγνωσμένα τὶς
ψυχολογικὰς ἐπενδύσεις ὀλόκληρης τῆς ζωῆς τους στὴν
προτεσταντικὴ ἠθικολογία ἢ στὴν ἀκαδημαϊκὴ νοησιарχία
ἢ σὲ πολὺ πιὸ σκοτεινὰς ἐγωκεντρικὰς φιλοδοξίες. Ἀφέ-
θηκε νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν καὶ νὰ καπηλεύονται τὴν ἁγιο-
ρειτικὴ του ιδιότητα σκοτεινοὶ κύκλοι δημοσιογραφικοῦ
ρύπου — νὰ τὸν ἐκμεταλλεύονται, ὅπως τὴν «μαντευομέ-
νην παιδίσκη» τῶν Φιλίππων, «ἥτις ἐργασίαν πολλὴν πα-
ρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς». Παρέχει καὶ ὁ μοναχός τὴν ἀ-

γιορειτική του ιδιότητα, ως παραπλανητικό για τους εύπιστους άλλοθι, σέ έντυπα που μεθοδικά και μελετημένα ύπονομεύουν και διαβάλλουν κάθε έκκλησιαστική παρουσία ή προσπάθεια ανυπότακτη στη φραγκική ήθικολογία των έξω-εκκλησιαστικών οργανώσεων. Ύπονομεύουν και διαβάλλουν το κέντρο της έκκλησιαστικής ενότητας των Όρθοδόξων, το Οίκουμενικό Πατριαρχείο, ή ό,τι πιό έλπιδοφόρο έμφανίστηκε στη ζωή της έλλαδικής Έκκλησίας τις τελευταίες δεκαετίες: Τήν αναγέννηση του άγιορειτικού μοναχισμού, που, όσα προβλήματα κι άν έμφανίζει, δέν παύει νά είναι μιá ιστορική έκπληξη. Και τους έπώνυμους διανοούμενους και καλλιτέχνες, που στρέφονται προς την όρθόδοξη Παράδοση και όμολογούν δημόσια την εύρεση του «πολύτιμου μαργαρίτη».

Μαίνονται οί σκοτεινοί και άπρόσωποι κύκλοι του δημοσιογραφικού ρύπου νά ξανακερδίσουν το έδαφος που έχασε τά τελευταία χρόνια ή δυτική διείσδυση στους κόλπους της έλλαδικής Όρθοδοξίας — ή κυριαρχία της άτομοκεντρικής νομικής ήθικης και της δογματικής νοσηιάρχίας, ή έπιβολή των έξω-εκκλησιαστικών σωματείων ως ρυθμιστικού παράγοντα στον έλλαδικό έκκλησιαστικό βίο. Χρησιμοποιώντας ως «ένδυμα προβάτου» μιá δήτην ύπερ-συντηρητική όρθόδοξη φρασεολογία, (που είναι πιστή απομίμηση της γλώσσας των *integristes* του ρωμαιοκαθολικισμού, των κύκλων του άποσχισμένου από το Βατικανό, για λόγους πλείονος συντηρητισμού, επίσκόπου Lefevre), έχουν έπιβάλει κλίμα άδίστακτης τρομοκρατίας, άφου όποιος τους άντισταθεί θά διασυρθεί σάν αίρετικός, φαύλος, διεφθαρμένος — θά σπιλωθεί μεθοδικά στις συνειδήσεις των ανθρώπων το όνομά του και το έργο του.

Όσοι Έπίσκοποι θά μπορούσαν νά άντισταθούν με θεολογική παιδεία και όρθόδοξα κριτήρια, σιωπούν καταπτοημένοι — προφασίζονται ότι θεωρούν άσήμαντο και άξιο περιφρόνησης το σύμπτωμα. Οί θεολόγοι φοβούνται πιά και νά προφέρουν τή λέξη «έρωτας» ή νά μιλήσουν για τή «θεολογία του προσώπου», μήπως και χαρακτηρισθούν αίρετικοί «νεορθόδοξοι» και «νικολαίτες».

Μόνος ό Έρχιεπίσκοπος Αύστραλίας Στυλιανός, αυτό το διαμάντι του άσυμβίβαστου θεολογικού ήθους και της άπαραχάρακτης συνέπειας, που δεκαπέντε όλόκληρα χρόνια σταυρώνεται καθημερινά με θυσιαστική αταπάρνηση στη διακονία του ποιμνίου του, μόνος αυτός τόλμησε νά άντισταθεί άποφασιστικά για νά προστατέψει τους Όρθοδόξους της έπαρχίας του από τους προβατόσχημους λύκους. Και έχουν έξαπολύσει έναντίον του όλους τους δαίμονες της συκοφαντίας, της πιό αίσχροής λασπολογίας, έχουν έξυφάνει μικρονοϊκές καταγγελίες για «αίρεση», άκόμα και πολιτικές δολοπλοκίες, για νά τον έξοντώσουν με κάθε θυσία. Άλλοι Έπίσκοποι, βυθισμένοι σέ φυτική θεολογική άφασία, ποιμαντικά άνύπαρκτοι ή με ανθρώπινες άδυναμίες που κατασκανδαλίζουν τους πιστούς, δέν μπαίνουν στο στόχαστρο των έκφραγισμένων «ύπερ-συντηρητικών». Μόνον ό Αύστραλίας, γιατί αυτός έπιμένει νά τροφοδοτεί το ποιμαντικό του έργο με μιá άπαρασάλευτη πιστότητα στην έκκλησιοκεντρική εύσέβεια και με την άμεση παρουσία στη μακρινή του ήπειρο της άγιορειτικής έμπειρίας, άπορρίπτοντας τους έξω-εκκλησιαστικούς έπιβήτορες που περιφέρονται κηρύσσοντας τον «ιδιωτικό» Χριστό των άστικών σωματείων και της έμπορικής έκμετάλλευσης.

Είναι και ό Αύστραλίας «Νεορθόδοξος» — αλλά άγνο-
ούν οι άδίστακτοι έναντίον του δολοπλόκοι, ότι και τό
επίθετο «Νέος Θεολόγος» πού είχε άποδοθεί στον άγιο
Συμεών, είχε τήν ίδια είρωνική αντίστοιχία με τον χαρα-
κτηρισμό «Νεορθόδοξος». Είχε έπινοηθεί από άνάλογους
τήν εποχή εκείνη «άγρίους μονιούς», για λόγους συκοφαν-
τικού χλευασμού και έξόντωσης. Όμως τό χλευαστικό
προσωνύμιο τοῦ «Νέου Θεολόγου» — όπως και τό άνάλο-
γο τῶν «Κολλυβάδων» άργότερα — άναγνωρίστηκε από
τήν Έκκλησία ως τίτλος τιμής και στέφανος δόξης, ενώ
οι έπινοητές τής χλεύης «έξέλειπον, άπώλοντο» από τή
μνήμη τής Έκκλησίας.

*
* *

“Αν έχει νόημα αύτή ή άπάντηση στον λιβελλογράφο έπι-
κριτή μου μοναχό, δέν είναι για νά μεταπείσει τον ίδιον ή
τούς σκοτεινούς κύκλους πού τον χρησιμοποιούν. Είναι
μόνο μιá ελάχιστη προσπάθεια νά στηριχτούν κάποιες συ-
νειδήσεις, νά μήν πάψουν νά αντίστέκονται στην καινούρ-
για αύτή λαίλαπα τοῦ νεο-εκδυτικισμού, πού με τό προ-
σωπείο τής συντηρητικής εὐσέβειας σπέρνει τή σύγχυση
στο σῶμα τής Έκκλησίας.

Νά στηριχτούν οι συνειδήσεις όχι με τά δικά μου λεγό-
μενα, αλλά με τά όρθά σημαινόμενα τής λειψής μου έκ-
φρασης — όχι με «λέξεις και συλλαβάς και όνόματα»,
άλλά «έπί τῶν πραγμάτων», δηλαδή πάνω στην άπαρασά-
λευτη βάση τής εκκλησιαστικής έμπειρίας.

Αύτή ή άπάντηση δέν έχει κανένα νόημα αν εκληφθεί σε

επίπεδο ιδεολογικής ή ήθικης αντιπαράθεσης — κάποιος
νά δικαιωθεί άτομικά και κάποιος όχι, κάποιος νά φανεί
καλύτερος κι ό άλλος χειρότερος. Είμαι σίγουρα χειρότε-
ρος από τούς επικριτές μου — «ό πιό φρικτός», όπως τρα-
γουδάει κι ό Σαββόπουλος — και δέν ταπεινολογῶ συμβα-
τικά· κάποιες στιγμές είναι μέθη σχεδόν «άναχωρητικής»
έλευθερίας ό ήθικός διασυρμός μου, έτσι πού τον μεθοδεύ-
ουν οι κατήγοροι, και αντίσταθμίζουν αυτές οι στιγμές τις
ώρες τής άδυναμίας και τής όδύνης. Άλλά τό πρόβλημα
δέν είναι στην άρεταλογική μας αξιολόγηση, τό πρόβλημα
είναι αν παραπέμπουμε, έστω και με άστοχίες, στην έμ-
πειρία τής Έκκλησίας, στη γεύση τής σωτηρίας. Κι αν
επέμεινα επανειλημμένα στη συκοφαντική λασπολογία
και στο ύβρεολόγιο τοῦ λιβελλοπράγμονος μοναχοῦ, ήταν
μόνο για νά καταδείξω ότι ένα τέτοιο λεξιλόγιο δέν μπο-
ρεί νά έχει σχέση με τή γλώσσα τής Έκκλησίας, δέν είναι
δυνατό νά παραπέμπει στην αλήθεια τής σωτηρίας.

Ό τόπος μας καταρρέει άσταμάτητα, ή Έλλάδα είναι
πιά μόνο παρελθόν και ή Όρθοδοξία, πού έδινε στην Έλ-
λάδα οικουμενικό λόγο και στους Έλληνες νόημα βίου,
δηλαδή πολιτισμό, κατατρώγεται έσωτερικά από διχα-
σμούς, φατριασμούς, άλληλοκατηγορίες αίρέσεων, μικρο-
νοϊκούς μοντερνισμούς και συντηρητισμούς πού πιθηκί-
ζουν τή δυτική άλλοτρίωση. Σε ποιόν δαίμονα άραγε πα-
ραχωρήθηκε αύτό τό Γένος, «άψαι τῶν όστών αύτοῦ και
τῶν σαρκῶν αύτοῦ» — δέν ξέρω.

Τουλάχιστον νά μη χαθεί μέσα στη σύγχυση ό τρόπος
και δρόμος τής έλπίδας στον «άνιστώντα τούς νεκρούς».
Νά μη συκοφαντεῖται «ή κατ' έπιθυμίαν δύναμις, ής δίχα
οὐ συνίσταται πόθος, οὐ τέλος έστίν ή άγάπη».

B

Ἡ ἀνθρώπινη φύση μας παίζει τὸ παιχνίδι τῆς ἰδιοτέλει-
ας ἀκόμα καὶ μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀρετῆς. Γι' αὐτὸ καὶ
σπουδάζουμε συχνὰ στὴν ἀρετὴ τὸν θρίαμβο τῆς φυσικῆς
αὐτάρκειας, τὸ θρίαμβο τοῦ θανάτου. «Εἶναι ποὺ ξέρει
καλὰ ἡ σκύλα ἢ ἡδυπάθεια νὰ ζητιανεύει πνεῦμα, ὅταν τῆς
ἀρνοῦνται τὴ σάρκα».

Ἡ ἀρετὴ εἶναι κατόρθωμα τῆς φύσης. Δὲν μπορεῖ νὰ ξε-
περάσει τὰ ὅρια τῆς φύσης, τὰ ὅρια τῆς θνητότητας.
Ἀκόμα καὶ ὁ πιὸ ἐνάρετος ἄνθρωπος δὲν παύει νὰ εἶναι
θνητός. Ἡ νίκη καταπάνω στὸ θάνατο καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ
ἀνθρώπου στὴν ὄντως ζωὴ εἶναι μόνο Χάρις - δῶρο -
χάρισμα. Χαρίζονται στὴ φύση ὑπαρκτικὲς δυνατότητες
ποὺ ἀπὸ μόνη της δὲν τίς ἔχει. Αὐτὴ ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα
στὴν ἀρετὴ καὶ στὴ Χάρη δημιουργεῖ καὶ τὸ ἀγεφύρωτο
χάσμα ἀνάμεσα στὸ Εὐαγγέλιο τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴ
διδασχὴ ὁποιασδήποτε θρησκείας ἢ ἠθικῆς.

Ἡ φύση συναντᾷ τὴ Χάρη καὶ ἡ θνητότητα τὴν ὄντως
ζωὴ στὰ ἀπεριόριστα ὅρια τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου.
Ὁ προσωπικὸς τρόπος ὑπάρξεως τῆς ἀνθρώπινης φύσης

ἐπιτρέπει τὴν ὑπαρκτικὴ ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴ φύσιν. Στὴν ὑπαρκτικὴ αὐτὴ ἀπόστασις τοῦ προσώπου ἀπὸ τὴ φύσιν βλέπει ἡ χριστιανικὴ Παράδοσις τὴν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ δυνατότητα συνάντησός του μὲ τὴ Χάρη τῆς ὄντως ζωῆς. Ἡ Χάρη δὲν βιάζει τὴ φύσιν, οὔτε προστίθεται μαγικὰ στὴ φύσιν. Ἀκολουθεῖ τὸν τρόπο τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ φύσιν, καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος εἶναι ὁ «ὄντως ἔρως». Χάρη λέμε τὴν ἐρωτικὴ ἀμοιβαιότητα ποὺ ἐπιτρέπει νὰ κοιωνεῖται ἡ ζωή· νὰ μετέχει τὸ φθαρτὸν ἀφθαρσίας, ὅπως ὁ ἀθάνατος κοινώνησε τοῦ θανάτου «ἡμῶν ἐρασθεῖς».

Ἡ ἐρωτικὴ ἀμοιβαιότητα «οὐκ ἔῃ ἑαυτῶν εἶναι τοὺς ἐραστάς, ἀλλὰ τῶν ἐρωμένων». Ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἐραστές ὑπάρχει καὶ ἐνεργεῖ ὄχι γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ γιὰ χάριν τοῦ ἀγαπημένου του. Κι ὅταν ὁ ἕνας ἐραστὴς εἶναι ὁ Θεός, ἡ χάρις τῆς ἀγάπης Του εἶναι δώρημα ἀθανασίας στὸν θνητὸ ἐρώμενο. Ἡ ἀμοιβαιότητα τῆς κοινωνίας θνητῆς καὶ ἀθάνατης ζωῆς μεταστοιχειώνει τὸ φθαρτὸν πρὸς ἀφθαρσίαν. «Διὸ καὶ Παῦλος ὁ μέγας, ἐν κατοσχῇ τοῦ θείου γεγονώς ἔρωτος καὶ τῆς ἐκστατικῆς αὐτοῦ δυνάμεως μετεिल्φώς, ἐνθέῳ στόματι· Ζῶ ἐγώ, φησὶν, οὐκέτι, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὡς ἀληθῶς ἐραστὴς καὶ ἐξεστηκώς, ὡς αὐτός φησι τῷ Θεῷ, καὶ οὐ τὴν ἑαυτοῦ ζῶν, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐραστοῦ ζωὴν, ὡς σφόδρα ἀγαπητὴν».

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀνθρώπινης ἀνταπόκρισις στὸν μανικὸ ἔρωτα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο μπορεῖ νὰ ἐκφράζεται καὶ μὲ τὴν ἀρετὴ, ἀρκεῖ ἡ ἀρετὴ νὰ πραγματώνει τὴν αὐτοπαράκληση ἀπὸ τὴ φυσικὴ μας αὐτοτέλεια. Νὰ κα-

τορθώνουμε τὴν ἀρετὴ γιὰ νὰ τὴν προσφέρουμε ὡς δεῖγμα ἀφοσίωσης στὸν Ἀγαπημένο — ὄχι νὰ τὴν εἰσπράττουμε σὰν αὐτοεπιβεβαίωση ἢ σὰν ἀπαίτηση νὰ ἀμειφθοῦμε γιὰ τὸ κατόρθωμά μας. Ὅταν ἡ ἀρετὴ γίνεται — συνειδητὰ ἢ ἀνεπίγνωστα — ἀφορμὴ ἐγωκεντρικῆς αὐτάρκειας, αὐτοπεποίθησις ἀτομικοῦ κατορθώματος, τότε ἀποκλείει ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ἀποκλείει ἀπὸ τὴ Χάρη. Ἀντίθετα, ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀποτυχίας στὰ φυσικὰ ἀθλήματα τῆς ἀρετῆς, ἡ συνείδησις τῆς ἀνεπάρκειας καὶ ἀμαρτίας μας, εὐκολότερα μᾶς ἀπογυμνώνει ἀπὸ τὴ φυσικὴ μας αὐτάρκεια καὶ μεταθέτει τὴν ἐλπίδα μας γιὰ ζωὴ στὸν ἔρωτα ποὺ ἔχει γιὰ μᾶς «ὁ ἀνιστῶν τοὺς νεκρούς». Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι οἱ τελῶνες καὶ οἱ πόρνες ποὺ «προάγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

Ἡ σεξουαλικὴ πράξις εἶναι τὸ κορύφωμα τῶν δυνατοτήτων ὑπαρκτικῆς αὐτονομίας τῆς φύσεως· δυνατότητα διαίωσης τῆς φύσεως. Ἴσως γι' αὐτὸ καὶ παρέχει τὴ μέγιστη φυσικὴ ἡδονή. Ἀντίστοιχα ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ κορύφωμα τῶν δυνατοτήτων τῆς φύσεως νὰ αὐθυπερβαθεῖ· νὰ πειθαρχηθεῖ καὶ ἐλεγχθεῖ μὲ τίς ἴδιες τίς δικές της δυνάμεις. Ἴσως γι' αὐτὸ καὶ παρέχει ἡ ἀρετὴ τὴ μέγιστη ἡδονὴ ἐγωκεντρικῆς αὐτάρκειας.

Ἡ ἡδονὴ τῆς ἀρετῆς εἶναι τόσο μεγαλύτερη, ὅσο πιὸ αἰσθητὸς καὶ μετρητὸς εἶναι ὁ αὐτοέλεγχος τῆς φύσεως — ἡ ἐπιβολὴ τῆς λογικῆς καὶ τῆς θέλησις πάνω στίς ἐνστικτώδεις ἀπαιτήσεις της. Ἡ ἐπιβολὴ γίνεται εὐκολότερη, ὅταν περιφρονοῦμε τίς ἐνστικτώδεις ἀπαιτήσεις, ὅταν ἐκδεχόμαστε τὴ σάρκα σὰν κάτι ἀκάθαρτο καὶ κακὸ, κάτι ἐντε-

λῶς ἄθλιο, πὺ μᾶς μειώνει καὶ μᾶς ἐξευτελίζει. Τότε πολεμᾶμε τὴ σάρκα, γιὰ νὰ κερδίσουμε τὴ δική μας ἐκτίμηση γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας. Ὁ ἀντικειμενικὸς καὶ μετρητὸς ἔλεγχος τῶν ἀπαιτήσεων τῆς σάρκα γίνεται προσφορά λατρείας στὸ ἰδεατὸ ὑπερεγὼ μας.

Στὴ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας ἡ λέξη «σάρκα» σημαίνει, ὄχι καταρχὴν τὸ σῶμα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις του, ἀλλὰ καταρχὴν τὴν ὀλόκληρη ψυχοσωματικὴ ἀπαίτηση νὰ πραγματοποιήσουμε τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξὴ μὲ μόνες τὶς φυσικὲς μας δυνάμεις, δίχως προσφυγὴ στὴν ἀγαπητικὴ σχέση μὲ τὸν Θεὸ καὶ στὴ Χάρη. Ἔτσι ἡ «σάρκα» εἶναι τὸ ἀντίθετο τῆς ταπείνωσης, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπολύτως «σαρκικὴ» καὶ ἡ ἴδια ἡ ἀρετὴ, ἂν ἀντιπροσωπεύει μιὰν ἐγωκεντρικὴ αὐτάρκεια.

Ὅμως συχνὰ περιορίζουμε σὲ μόνον τὸ σῶμα καὶ στίς ἀπαιτήσεις του, καὶ κυρίως στὴ σεξουαλικὴ ἐπιθυμία, τὴν ἐπαναστατημένη ὁρμὴ αὐτονομίας τῆς φύσης μας. Περιφρονοῦμε τὸ σῶμα καὶ τὸν ἔρωτα, ὑπερεκτιμώντας ἄλλα στοιχεῖα τῆς φύσης μας: τὴ λογικὴ καὶ τὴ θέληση. Ἡ ἐπαναστατημένη αὐτονομία τῆς φύσης μας βρίσκει ἔρεισμα στίς λογικὲς καὶ βουλευτικὲς ἐπιδόσεις μας, στίς «ἀρετές» μας.

Ἡ περιφρόνηση τοῦ σώματος καὶ τοῦ ἔρωτα εὐκολὰ τρέφει τὴν καύχηση γιὰ τὴν «καθαρότητα» καὶ «πνευματικότητά» μας, τὴν ψευδαίσθηση τῆς «ὑπὲρ φύσιν» ἀρετῆς μας. Ἐχουμε τὴν ψευδαίσθηση ὅτι νικᾶμε τὴ φύση, ἐπειδὴ ἐλέγχουμε τὶς σωματικὲς μας ἐπιθυμίες γιὰ νὰ ἀρέσουμε

στὸ ἐγὼ μας. Νομίζουμε ὅτι νικᾶμε τὴ φύση μὲ τὶς ἴδιες τὶς φυσικὲς μας δυνάμεις. Κι αὕτὴ εἶναι ἡ τραγωδία τῆς ἀρετῆς. Ὅμως ἡ ἐμπειρία τῆς ἀκρότατης ἀσκήσεως βεβαιώνει ὅτι «τὴν φύσιν ἑαυτοῦ νικῆσαι τίνα τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστίν».

Ὑπάρχουν σὲ κάθε ἐποχὴ αὐτοὶ πὺ συνδέουν τὸν ἔρωτα μόνον μὲ τὴ σάρκα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις της. Βλέπουν τὸν ἀνθρώπινον ἔρωτα ἀποκλειστικὰ σὰν παραχώρηση στὴν «ἀθλιότητα» τῆς σάρκα καὶ τοῦ ἐνστίκτου, πιστεύουν ὅτι ἡ ἴδια «ἡ φύση τοῦ ἔρωτα εἶναι δαιμονικὴ». Μιὰ τέτοια πεποίθηση κατοχυρώνει «πνευματικὰ» τὴν ἀπόρριψη τῆς ἐγκαταμεμιγμένης στὴ φύση δυνατότητας νὰ εἰκονίσει ὁ ἄνθρωπος ὡς κτιστὴ φύση τὸν ἄκτιστο Θεό, μέσω τῆς «ἀγαπητικῆς δυνάμεως».

«Δίχα τῆς κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεως οὐ συνίσταται πόθος, οὐ τέλος ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Τὸ γὰρ ἐρᾶν τινος ἰδιὸν ἐστὶν ἐπιθυμίας. Καὶ δίχα θυμικῆς δυνάμεως νεκρούσης τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν τοῦ ἡδέος ἔνωση, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη· εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστὶν ἡ ἀνενόχλητος καὶ παντελὴς τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις».

Τὸ ἀντίθετο τῆς ἐπιθυμίας εἶναι ἡ αὐτάρκεια. Τὸ ἀντίθετο τῆς ἐρωτικῆς αὐταπάρνησης, ἡ ἐγωλατρεία. Γιὰ χάρη τῆς αὐτάρκειας καὶ τῆς ἐγωλατρείας —δηλαδὴ τῆς ἀτομικῆς «καθαρότητας», τῆς ἀτομικῆς «αὐτοκυριαρχίας», τῆς ἀτομικῆς «πνευματικότητος»— ὁ ἔρωτας ἀπορρίπτεται σὲ κάθε περίπτωσι, ἀκόμα καὶ μέσα στὸν γάμο: «Οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ δὲν αἰσθάνονται καμία ἐπιθυμία προγαμιαί-

ων σχέσεων, ούτε και εμπνέονται από έρωτικές διαθέσεις μέσα στον γάμο». Δεν απορρίπτεται ή σεξουαλική σχέση μέσα στον γάμο, μόνο απαιτείται να είναι άνεραστη. Έτσι, ή σεξουαλική σχέση στον γάμο διαφέρει από τή σεξουαλική σχέση στα πορνεία μόνο ως προς τή νομιμότητα.

Τί απομένει ως κίνητρο για τήν πρόσβαση στο έκκλησιαστικό μυστήριο του γάμου, γιατί δέχονται οί «άληθινοί» χριστιανοί τή γαμήλια σχέση; «Ύπακούοντας στους γονείς τους... και με φόβο να μην εκπέσουν από τά επίπεδα τής πνευματικής τους έμπειρίας». Τήν εικόνα και πραγμάτωση τής κενωτικής άλληλοπεριχώρησης Χριστού και Έκκλησίας τή βλέπουμε, όταν απορρίψουμε τόν έρωτα, σαν ένα από τά «θελήματα» όπου μάς έστειλαν από παιδιά ό μπαμπάς και ή μαμά. Και κυρίως με φόβο. Φόβο για τήν ένηλικίωση, τήν έλευθερία, τήν προσωπική διακινδύνευση — κι αυτός είναι ό τυπικός ίατρικός όρισμός τής νεύρωσης.

Ό αποκλεισμός του έρωτα δεν αφήνει περιθώρια ούτε για τήν αγάπη: «Αν είσαι καθαρός, αγάπα. Αν όχι, μακριά από αγάπες». Η ήθικιστική έγωλατρεία αρνείται ακόμα και τήν αγάπη, τήν αρνείται για χάρη τής άτομικής εξασφάλισης που προσπορίζει ή άτομική «καθαρότητα». Να είσαι καθαρός, έσύ άτομικά, αυτό προέχει. Αν δεν έχεις τήν αυτοπεποίθηση του καθαρού, μη διακινδυνεύεις δίνοντας χώρο τής ψυχής σου στον άλλον. Τό ρίσκο τής αγάπης, ή έτοιμότητα να γίνεις «ανάθεμα» έσύ για χάρη των άδελφών σου, ανακαλοῦν μόνο άνέραστους συνειρμούς για τούς έγκλωβισμένους στην ήθικιστική έγωλαγνεία.

Τό μαρτύριο τής κόλασης θα είναι ή άδυναμία να αναγνωρίσουμε τόν Χριστό στο πρόσωπο του Νυμφίου και έραστη των ανθρώπων. Η όποια θαυμαστή παρουσία Του δεν θα άρκει να μάς πείσει — τό θαῦμα δεν έπεισε ούτε τούς Γραμματείς και Φαρισαίους. Αν προέχει και για μάς ό Νόμος, τά μέτρα τής νομικής «καθαρότητας», δεν είναι δυνατό να Τόν αναγνωρίσουμε. Δεν μπορεί να είναι αυτός που άγκαλιάζει τούς ακάθαρτους — τούς τελώνες, τισ πόρνες, τούς άσωτους, τούς ληστές. Έμεϊς αναλώσαμε τόν βίον όλον στη μελέτη και τήρηση του Νόμου, και τώρα Αυτός δικαίώνει και αγαπά τούς άχρείους παραβάτες του Νόμου, τά ρεμάλια, τούς παρίες. «Ίδου άνθρωπος φάγος και οίνοπότης, τελωνών φίλος και άμαρτωλών». Δεν είναι ό Κριτής που περιμέναμε, αυτός που θα δικαίωνε τισ στερήσεις και τήν άθλησή μας, δεν είναι ό δικαιοκρίτης Θεός. Είναι Νυμφίος και Έραστής, άρα είναι ό δαίμονας — άφοῦ «ή φύση του έρωτα είναι δαιμονική».

Και κάπως έτσι αρχίζει ή κόλαση. Περιμένουμε αυτόν που δεν θα έρθει, βυθιζόμαστε όλο και βαθύτερα στην απόγνωση τής ανέλπιδης άναμονής. Ανίκανοι να αναγνωρίσουμε τόν παρόντα και έγγύτατο Νυμφίο στην έρωτική του αυτοπροσφορά.

Όμως οί «καθαροί» κάθε έποχής αρνούνται ή άδυνατοῦν να δουν τήν ταύτισή τους με τούς φαρισαίους και νομικούς. Πρώτη γραμμή αναδίπλωσης: Δεν βδελύσσονται τόν έρωτα του Θεού για τόν άνθρωπο, ούτε τόν έρωτα του ανθρώπου για τόν Θεό. Δαιμονική είναι ή φύση του ανθρώπινου έτερόφυλου έρωτα. Που σημαίνει: με άλλη φύση έρωτευό-

μαστε τὸν Θεὸ καὶ μὲ ἄλλη φύση τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ἔρωτας ἀνθρώπου γιὰ ἄνθρωπο δὲν μπορεῖ νὰ περιέχει αὐταπάρνηση, αὐθυπέρβαση, αὐτοπροσφορά, αὐτοπαράιτηση, εἶναι πάντοτε καὶ μόνο πάθος γιὰ «σαρκική μίξη» — ἄρα μόνο μολυσμός, ἀκαθαρσία, «δύσεως ἔρωτος», «ψυχικός θάνατος». Ἀντίθετα, ὁ ἔρωτας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεὸ εἶναι μόνο «νοερός, πνευματικός, ἡ συνισταμένη τῆς ἁκρας καθαρότητος».

Χάσμα ἀγεφύρωτο ἀνάμεσα στὴν ὕλη καὶ στὸ πνεῦμα. Ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὸ σῶμα εἶναι ἀκάθαρτο, ἐμπαθές, δαιμονικό. Καθαρό εἶναι μόνο τὸ νοερό, τὸ διανοητικό. Ἦσως μόνο τὸ διανοητικό, γιὰτὶ καὶ τὰ συναισθήματα πᾶνε ἀπὸ τὴ μεριά τῆς σάρκας, τῆς ἀκαθαρσίας: «Ἡ κυριάρχηση τοῦ ἀκαθάρτου ἔρωτα, τοῦ συναισθηματικοῦ, στὴν καρδιά, εἶναι ἀληθινὴ αἰχμαλωσία» — «ὁ ἔρωτας-συναισθηματισμός στίς ἔσχατες συνέπειές του εἶναι σαρκική μίξη». Νοῦς καὶ σῶμα, πνεῦμα καὶ σάρκα, καθαρὰ διανοήματα καὶ ἀκάθαρτα συναισθήματα: ζεύγη ἀντιθετικῶν πραγματικοτήτων, πολωτικὴ διχοτομία, ὁ ἄνθρωπος σχισμένος στὰ δύο, μισὸς κτῆνος, μισὸς ἄγγελος. Ὡσὰν ὁ Χριστὸς νὰ ἄφησε ἀπρόσληπτη καὶ ἀθεράπευτη τὴν ἀνθρώπινη σάρκα, ὡσὰν ἡ σωτηρία νὰ μὴν ἀφορᾷ στὸν ὁλόκληρο ἄνθρωπο, νὰ μὴν ἀγκαλιᾶζει ἀκόμα καὶ τὸν ἄδη τῆς φυσικῆς ἀνταρσίας, τὴν «ἀδιάβλητον ἁμαρτίαν τὴν τῆς φύσεως πρὸς πάθος καὶ φθορὰν καὶ θάνατον μεταποίησιν».

Αἰῶνες ὁλόκληρους ἡ Ἐκκλησία πάλαιψε ἐνάντια σὲ αὐτὸν τὸν σχιζοειδῆ δυαλισμό, ἐνάντια στοὺς γνωστικούς, στοὺς μανιχαίους, στοὺς μονοφυσίτες, τοὺς ἐγκρατίτες,

τοὺς εἰκονοκλάστες, τοὺς παυλικιανούς, τοὺς βογόμελους, τοὺς καθαρούς, τοὺς πιετιστές, τοὺς πουριτανούς, τοὺς «βδελυσομένους τὸν γάμον», τοὺς «ἀπέχοντας οἶνου καὶ κρεῶν διὰ βδελυγμίας». Ἀναθεμάτισε «τοὺς ἀσκοῦντας παρθενίαν καὶ ὑπερηφανευομένους ἔναντι τῶν εἰς γάμον διατελούντων», «τοὺς μεμφομένους γάμον καὶ ἔγγαμον γυναιῖκα», «τοὺς μὴ θέλοντας λαμβάνειν μετάληψιν θεῖαν ἐκ πρεσβυτέρου ὄντος εἰς γάμου κοινωνίαν». Ἀλλὰ ὁ μανιχαϊστικὸς δυαλισμὸς δὲν εἶναι διδασχὴ ποὺ ἀντικρούεται μὲ ἐπιχειρήματα ἢ κανονικὰ ἐπιτίμια. Εἶναι πανικός ψυχολογικῆς ἀνασφάλειας, ἀσυνείδητη ἀλλὰ καὶ ἀδυσώπητη ἀπαίτηση ἀντικειμενικῆς-μετρητῆς «καθαρότητας», βασανιστικὴ ἀνάγκη δικαίωσης τῆς συσσωρευμένης ἀναφομοίωσης στέρησης. Ἡ στέρηση τῆς ζωῆς, δηλαδὴ ἡ ἀδυναμία νὰ κοινωνήσουμε τὴν ὑπαρξή μας, νὰ «ἀπωλέσουμε» τὴν ψυχὴ μας, νὰ τεμαχίσουμε τὸ ἐγὼ μας, μεταποιεῖται σὲ ἐπιθετικότητα, ποὺ μάχεται τυφλὰ γιὰ τὴν ἐξιδανίκευση τῆς ἀδυναμίας, τὴν «ἐκπνευμάτωση» τῆς στέρησης.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ποὺ ὁ μανιχαϊστικὸς δυαλισμὸς συνοδεύεται πάντοτε ἀπὸ ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς ἐγωλατρείας: Τὴν ἀνάγκη τεκμηριωμένης ἠθικότητας, ἀσκητικῶν τίτλων, ἀναγνωρισμένης ἀγιότητας, ἀνεπίληπτης φήμης. Ἡ ἀκριβέστατη τήρηση τοῦ Νόμου καὶ ἡ περιφρόνηση τῆς σάρκας ἐξασφαλίζουν τὴν εἰδωλοποίηση τοῦ ἰδεατοῦ ὑπερεγῶ: «Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι, οὐκ εἰμι ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων». Εἶναι ἡ θανατερὴ αὐτοτέλεια καὶ αὐτάρκεια τῆς φύσης, ποὺ βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς.

Ἡ θωράκιση τοῦ ἰδεατοῦ ὑπερεγώ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ διαρραγεῖ οὔτε μὲ διάλογο, οὔτε μὲ ἐπιχειρήματα. Οἱ πιὸ ἀπερίφραστες μαρτυρίες τῆς Παράδοσης εἴτε ἀντιστρέφονται ὡς πρὸς τὸ νόημά τους εἴτε ἀγνοοῦνται ἀπροκάλυπτα: «Ὁ ὁρος ἔρως δὲν ὑπάρχει στὴν πατερικὴ ὁρολογία γιὰ τὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων... Ἐρως εἶναι ἡ φλογερὴ ἀγάπη ποὺ ἀναφέρεται μόνον στὸν Θεὸν καὶ δὲν ἔχει καμία θέση οὔτε πρὸ τοῦ γάμου, οὔτε μέσα στὸν γάμο».

Δὲν ἔχει νόημα νὰ παραθέσει κανεὶς τὶς πλήθουσες ἀναφορὰς τῆς πατερικῆς γραμματείας στὸν ἀνθρώπινο ἑτερόφυλο ἔρωτα καὶ στὴ δυναμικὴ τῆς εἰκόνας τοῦ τριαδικοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς «κενώσεως» τοῦ Χριστοῦ ποὺ αὐτὸς ὁ ἔρωτας ἀντανάκλᾳ. Ὑπάρχουν τὰ κείμενα, ὑπάρχει καὶ ἡ ἀνάλυση τῶν σχετικῶν ἀποσπασμάτων σὲ εἰδικὰ διατριβές. Δὲν πείθουν ὅσους δὲν εἶναι διατεθειμένοι νὰ πειθοῦν. Γιατί, ἂν δεχθοῦν τὴ μαρτυρία τῶν κειμένων, θὰ πρέπει νὰ ἔχουν καὶ τὴ δύναμη νὰ δοῦν νὰ καταρρέει ἡ ἀκριβὰ πληρωμένη θωράκιση τοῦ ὑπερεγώ. «Βλέποντες, λοιπόν, οὐ βλέπουσι καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιούσι».

Ἡ ἀπερίφραστη μαρτυρία τῆς Παράδοσης βεβαιώνει ὅτι ὁ ἔρωτας εἶναι ὁ τρόπος τῆς ὄντως ζωῆς, ὁ τρόπος ὑπάρξεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ ὁ τρόπος τῆς «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἡ ἐγκαταμεμιγμένη στὴ φύση μας ἀγαπητικὴ δύναμη, ζωτικὴ φυσικὴ κίνησις, ἐνωτικὴ τῶν ὁμοστίχων εἰς κοινωνικὴν ἀλληλουχίαν καὶ ἐπιστρεπτικὴ στὴν πηγὴ τοῦ ἔρωτα, τὸν Τριαδικὸ Θεό. Ὅμως αὐτὸν τὸν τρόπο τῆς ζωῆς ποὺ εἶναι ὁ ἔρω-

τας, τὸν διαστρέψαμε μὲ τὴν πτώση μας σὲ φορὰ αὐτονομίας ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐπιβίωσης, σὲ αὐτάρκεια φυσικῆς ἡδονῆς καὶ σὲ ὁρμὴ πλασματικῆς διαιώνισης, δηλαδὴ σὲ θάνατο. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴ διαστροφή τῆς πτώσης, αὐτὴ ἡ ἴδια ἐρωτικὴ δύναμη μέσα μας παραμένει ἀμυδρὸν ἀπὸ τὴν χηρὰ τῆς φορᾶς ποὺ ἔχει ἡ ὑπαρξὴς μας πρὸς τὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ σωτηρία μας, ἡ πρόσβασή μας στὴ χάρι τῆς ζωῆς, εἶναι ὁπωσδήποτε μιὰ ὁδὸς ἐρωτικῆς: περνάει ἡ μέσσα ἀπὸ τὸν γάμο, ποὺ μεταποιεῖ τὴ συζυγικὴ σχέση σὲ ἀσκήση κοινωνίας μὲ τὸ καθολικὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μέσα ἀπὸ τὸν μοναχισμό (καὶ ἀπὸ κάθε ἔνταξη τῆς ἀγαμίας στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία), ποὺ πετυχαίνει αὐτὴ τὴν ἐρωτικὴ αὐτοπροσφορὰ μὲ τὸ ἄλλα τῆς ἀσκητικῆς αὐταπάρνησης.

Πέτρα σκανδάλλου γιὰ τὴ μανιχαϊστικὴ λογικὴ εἶναι ὁ μέγας ἀσκητὴς τῆς ἐρήμου, Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. Λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης: «Πόθου τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ τῶν σωμάτων ἔρως τύπος γενέσθω σοι. Οὐδὲν γὰρ τὸ κωλύον καὶ ἐκ τῶν ἐναντίον ποιεῖσθαι ἡμᾶς τὰ τῶν ἀρετῶν ὑποδείγματα». Ποιὸ εἶναι τὸ «ἐναντίον» ἐδῶ; Ὁ ἔρως ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο τῶν σωμάτων, ἡ ἐνστικτώδης ἑλξη, ὁ ἀπρόσωπος πόθος γιὰ σαρκικὴ μίξις. Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ αὐτὴ ἡ παραστρατημένη ἀπὸ τὸ στόχο της καὶ ἀποσπασματικὴ ἐρωτικὴ φορὰ, δὲν παύει νὰ εἶναι τύπος τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν πόθου. Καὶ τύπος τί ἄλλο σημαίνει παρὰ «ὑποδειγματικὴ μορφή», «πρότυπο παράδειγμα».

Ἀλλοῦ ὁ ἴδιος ἅγιος λέει: «Ὁ ὄντως ἐρῶν αἶι τοῦ φιλούμενου φαντάζεται τὸ πρόσωπον, καὶ τοῦτο ἐνδὸν ἐνηδόνως

περιπτύσσεται. Ὁ τοιοῦτος οὐδὲ καθ' ὕπνους ἡρεμεῖν τοῦ πόθου δύναται, ἀλλὰ κακεῖ τῷ ποθουμένῳ προσαδολεσχεῖ. *Οὕτως ἐπὶ σωμάτων, οὕτως ἐπὶ ἀσωμάτων πέφυκε γίνεσθαι.* Ἡ τελευταία αὐτῇ φράση τί περιθώρια ἀφήνει γιὰ νὰ διαστείλουμε καὶ ξεχωρίσουμε τὸν ἀνθρώπινο ἐτερόφυλο ἔρωτα ἀπὸ τὸν ἔρωτα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό;

Καὶ ἓνα τρίτο παράθεμα: «Εἶδον», λέει ὁ Κλίμακος, «ἀκαθάρτους ψυχὰς περὶ ἔρωτα σωμάτων ἐμμανῶς διακειμένας· καὶ δὴ αὗται σκῆψιν μετανόιας προσλαβόμεναι, ἐκ πείρας ἔρωτος, τὸν αὐτὸν πρὸς Κύριον μετενηνόχασιν ἔρωτα». Ὅταν λέει «ἐκ πείρας ἔρωτος» καὶ «τὸν αὐτὸν ἔρωτα», τί ἄλλο σημαίνει παρὰ τὸν ἴδιο ἔρωτα — τὴν ἴδια ἀγαπητικὴ ὁρμὴ καὶ δύναμη, ποὺ τὴν ξόδευαν οἱ ἁμαρτωλοὶ στὴ θανατερὴ ἀναζήτησιν τῆς ἐγωκεντρικῆς ἡδονῆς, αὐτὴ τὴ δύναμη ἐστρεψαν πρὸς τὸν Θεὸ μὲ τὴ μετάνοια.

Κι ὅμως, ὅταν μιᾶς αὐτῇ τῇ γλώσσᾳ τῆς Παράδοσης, οἱ «καθαροὶ» σοῦ ἀντιτάσσουν: «Διδάσκεις τὴν μετ' ἔρωτος πορνείαν ὡς κλίμακα εἰς οὐρανοὺς ἀνάγουσαν». Κηρύττεις ὅτι «ἡ πορνεία συμπλεκομένη μὲ ἐρωτικὰ συναισθήματα μεταβάλλεται σταδιακὰ σὲ θεῖον ἔρωτα». Θεωρεῖς κάθε ἐτερόφυλο ἔρωτα ὡς «τὸ πρῶτο στάδιο μυήσεως στὸν θεῖον ἔρωτα». Δέχεσαι «τὸν σαρκικὸν ἔρωτα ὡς ἔχοντα τὴν ἴδια ἢ παραπλήσια γεύση μὲ τὸν νοερόν, πνευματικὸν καὶ θεῖον ἔρωτα». Ἐκδέχεσαι ὡς «ἀπαραίτητη τὴν ἐρωτικὴ ἐμπειρία μεταξὺ ἐτεροφύλων, γιὰ νὰ φθάσουν στὸν θεῖον ἔρωτα»...

Δὲν ὑπάρχει περιθώριο νὰ κατανοηθεῖ ἡ γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν αὐτὸ ποὺ ἐνδιαφέρει εἶναι μόνο ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἀτομικῆς εἰδωλοποιημένης στέρησης.

Ὁ ἀνέραστος ἐγωκεντρισμὸς ἐγκλωβίζει τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀνάγκη νὰ αὐτοδικαιωθεῖ μέσω τῶν ἐρωτικῶν του στερήσεων. Σὲ ὅλα τὰ θρησκευτικὰ περιβάλλοντα — ἄσχετα μὲ δόγματα καὶ ὁμολογίες — συναντᾷ κανεὶς συχνὰ τὸν τύπο τοῦ «ἀφιερωμένου» στὸν Θεὸ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ἐρωτευμένος μόνο μὲ τὴν ἀφιέρωσή του, μὲ τὸ εἶδωλο τοῦ ἐγὼ του, ὅχι μὲ τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ καὶ πάσχει τὴν ἐρωτικὴ στέρηση, τὴ μετατρέπει σὲ μανιασμένο πάθος αὐτοδικαίωσης. Γίνεται σκληρὸς ἐπιτιμητὴς κάθε ἀδυναμίας, κάθε ἀνθρώπινης ἀποτυχίας — βλέπει παντοῦ γύρω του αἱρέσεις καὶ διαφθορά. Γαντζώνεται στὸν Νόμο, ποὺ τοῦ ἐξασφαλίζει τὴ μετρητὴ δικαίωση τῆς τραγικῆς του στέρησης, καὶ μὲ τὸ ὅπλο τοῦ Νόμου μετατρέπει τὴ στέρηση σὲ ἐπιθετικότητα. Εἶναι ἀνάλγητος, ἀμείλικτος γιὰ ὅσους δὲν πάσχουν ψυχωτικὰ μαζί του τὴν ἀνικανοποίητη στέρηση.

Ὅταν ἡ «ἀγνεία» γίνεται «πικρία», ὅπως λέει ὁ Κλίμακος, ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ψυχωτικοῦ σκοτεινιάζει. Δὲν ἀντέχει ἄλλο τὴ στέρηση καὶ τὸ ἐρωτικὸ ἀνικανοποίητο — δίχως νὰ ὁμολογεῖ στὸν ἑαυτὸ του ὅτι δὲν ἀντέχει. Ἡ κατάρρευση τῆς ἀντοχῆς του, κατάρρευση τοῦ μέσα του κόσμου, προβάλλεται πρὸς τὰ ἔξω σὰν φανατισμένη βεβαιότητα ὅτι ἡ κοινωνία ἢ καὶ ὁ κόσμος καταρρέει. Ὁ ἀνέραστος βίος γεννᾷ πάντοτε τοὺς χολερικοὺς εἰσαγγελεῖς ποὺ κατακεραυνώνουν τὴν κοινωνικὴ «σῆψη», τὴ «διάλυση τῆς οἰκογένειας», τὴν «ἐξαθλίωση τῶν ἡθῶν». Ἡ τοὺς ἀπειλητικοὺς προφῆτες ποὺ βλέπουν νὰ ἐπέρχεται τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἡ καθολικὴ καταστροφή, ἡ ἐγγύτητα τῶν ἐσχάτων, ἡ κυριαρχία τοῦ Ἀντιχρίστου. Δὲν ἀντέχουν ἄλ-

λο τῇ στέρησι, τὸ ἐρωτικὸ ἀνικανοποίητο, τὴ νέκρα τῆς ζωῆς τους. Πρέπει νὰ τελειώνει ἡ ἀτομικὴ τους τραγωδία καὶ μαζί της ὁ κόσμος ὁλόκληρος, ποὺ ἔχει ἀσυνείδητα ταυτιστεῖ μὲ τὸ ἐγὼ τους.

Ὁ «Θεὸς» τῆς θρησκείας καὶ τοῦ Νόμου εἶναι τὸ δεκανίκι τῆς ἐγωκεντρικῆς μας ἀνασφάλειας, ἀντικειμενικὸς ἐγγυητὴς τῆς ἀτομικῆς μας ἐξασφάλισις. Ὑπάρχει, γιὰ νὰ μετράει τίς ἄγονες στερήσεις μας μὲ τὸ μέτρο μιᾶς μελλοντικῆς ἀνταπόδοσις. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι αὐτὸς ποὺ μετράει, εἶναι ἀπὸ μόνος του μιὰ ἀπειλή, εἶναι ὁ τρόμος τοῦ ἀδιάκοπου ἐλέγχου — σκοτεινιά καὶ ἐφιάλτης στὸν ἐφήμερο βίον μας.

Ὁ Θεὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας εἶναι στοὺς ἀντιποδες τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀπειλῆς: Νυμφίος καὶ ἐραστὴς τῶν ψυχῶν μας. «Αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ἡράσθη πρῶτος, ἡμῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ὑπαρχόντων. Καὶ οὐκ ἡράσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡτιμάσθη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐραπίσθη καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἐν νεκροῖς ἐλογίσθη· καὶ διὰ τούτων ἀπάντων τὸν περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ παρέστησεν ἔρωτα».

Σὲ αὐτὸν τὸν ἔρωτα παραδίνεσαι δίχως κρατούμενα καὶ δίχως φόβο. Ποιὲς ἀρετὲς καὶ ποιὲς ἀμαρτίες νὰ ἀντιτάξεις στὸν «μανικὸν ἔρωτα» τοῦ Νυμφίου; Τὸ μόνον ποὺ μπορεῖς νὰ φοβηθεῖς, εἶναι μήπως μείνεις ἀνυποψίαστος ἢ ἀνίκανος νὰ παραδοθεῖς σὲ αὐτὴ τὴν ἀγάπη ποὺ ἀνιστᾷ τοὺς νεκρούς. Ἄν ἔχει ἓνα νόημα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἄσκησις, εἶναι ἀκριβῶς νὰ μᾶς μάθει τὸν τρόπο τῆς παραίτησις ἀπὸ τὸ ἐγὼ, τὸν τρόπο τῆς αὐθυπέμβασις καὶ αὐτοπρο-

σφοῶς, τῆς ἐγκατάλειψής μας στὸν ζωοποιὸ ἔρωτα τοῦ Νυμφίου.

Τὸ σημάδι τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτα εἶναι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ φόβου. Ὁ ἐρωτευμένος δὲν φοβάται, γιὰτὶ δὲν διεκδικεῖ τίποτα, δὲν τοῦ λείπει τίποτα, τὰ ἔχει ὅλα παραιτημένος ἀπὸ ὅλα. «Πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε» καὶ ἀγόρασε μόνον «τὸν καλὸν μαργαρίτην».

Τὸ μαρτύριο τῆς κόλασης θὰ εἶναι ἡ ἀδυναμία νὰ ἀναγνωρίσουμε τὸν Χριστὸ στὸ πρόσωπο τοῦ Νυμφίου καὶ ἐραστῇ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὅποια θαυμαστὴ παρουσία Του δὲν θὰ ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσει — τὸ θαῦμα δὲν ἐπείσει οὔτε τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους. Ἄν προέχει καὶ γιὰ μᾶς ὁ Νόμος, τὰ μέτρα τῆς νομικῆς «καθαρότητας», δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ Τὸν ἀναγνωρίσουμε. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀγκαλιάζει τοὺς ἀκάθαρτους — τοὺς τελῶνες, τὶς πόρνες, τοὺς ἄσωτους, τοὺς ληστές. Ἐμεῖς ἀναλώσαμε τὸν βίον ὅλον στὴ μελέτη καὶ τήρηση τοῦ Νόμου, καὶ τώρα Αὐτὸς δικαιώνει καὶ ἀγαπᾷ τοὺς ἀχρεῖους παραβάτες τοῦ Νόμου, τὰ ρεμάλια, τοὺς παρίες. «Ἴδου ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν». Δὲν εἶναι ὁ Κριτὴς ποὺ περιμέναμε, αὐτὸς ποὺ θὰ δικαιώσει τὶς στερήσεις καὶ τὴν ἄθλησὴ μας, δὲν εἶναι ὁ δικαιοκρίτης Θεός. Εἶναι Νυμφίος καὶ Ἐραστής, ἄρα εἶναι ὁ δαίμονας — ἀφοῦ «ἡ φύση τοῦ ἔρωτα εἶναι δαιμονική».

Καὶ κάπως ἔτσι ἀρχίζει ἡ κόλαση. Περιμένουμε αὐτὸν ποὺ δὲν θὰ ἔρθει, βυθιζόμαστε ὅλο καὶ βαθύτερα στὴν ἀπόγνωση τῆς ἀνέλπιδης ἀναμονῆς. Ἀνίκανοι νὰ ἀναγνωρίσουμε τὸν παρόντα καὶ ἐγγύτατο Νυμφίον στὴν ἐρωτικὴ του αὐτοπροσφορά.